O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

УШБУ СОНДА:

2 АРИЗА ОРТИДАГИ... ҒИРРОМЛИК

3 ТЕСТ — АДОЛАТ МЕЗОНИ

ЭГРИ ЙЎЛНИНГ ОХИРИ

4 УЛКАН ОДАМЛАР ҲАҚИДА "АФСОНА"ЛАР

Адолат ҳар ишда ҳамроҳимиз ва дастуримиз бўлсин!

ИНСОН ва ҚОНУН

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ

№ 25 (431)
2005 йил 12 июл
сешанба

Сотувда эркин нархда

MEZON:

Жамғариб бориладиган пенсия тизимида мажбурий тартибда иштирок этувчи фуқароларни ҳисобга олиш иш берувчининг талабномасига мувофиқ мазкур фуқароларнинг асосий иш жойидаги Халқ банки филиалида амалга оширилади.

Жамғариб бориладиган пенсия тизимида ихтиёрийлик асосида иштирок этувчи фуқароларни ҳисобга олиш уларнинг аризасига мувофиқ мазкур фуқароларнинг яшаш жойидаги Халқ банки филиалида амалга оширилади.

Жамғариб бориладиган пенсия тизимида ҳисобга олиш қуйидагиларни ўз ичига олади:

шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварақлари очиш;

жамғариб бориладиган пенсия дафтарчасини бериш.

Халқ банки жамғариб бориладиган пенсия тизимида фуқароларнинг шахсий ҳисобини Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланадиган тартибда юритади.

Жамғариб бориладиган пенсия тизимида фуқароларнинг шахсий ҳисобини юритишга доир ҳамда шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварақларига тааллуқли маълумотлар Халқ банкининг ягона маълумотлар электрон базасида шакллантирилади ва сақланади.

"ФУҚАРОЛАРНИНГ ЖАМҒАРИБ БОРИЛАДИГАН ПЕНСИЯ ТАЪМИНОТИ ТЎҒРИСИДА"ГИ ҚОНУН, 7-МОДДА.

ЯРАШУВ — ЭЗГУЛИКНИНГ ОЙДИН ЙЎЛИ

Давлатимиз раҳбари Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузасида таъкидлаганидек, мамлакатимизда ҳокимиятнинг учинчи тармоғи — суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ қилиш ва янада либераллаштиришга алоҳида аҳамият берилмоқда. Ўтган йиллар мобайнида ҳуқуқий давлатни шакллантиришнинг муҳим таркибий қисми бўлган суд-ҳуқуқ тизими қурилишининг янги Концепцияси амалга жорий этилди.

Мамлакат жиноий қонунчилигини эркинлаштириш юзасидан кўрилаётган муҳим чора-тадбирлар, хусусан, одил судловни амалга ошириш шаклларидан бири — Ярашув институтининг жорий этилиши, қонунийликни мустаҳкамлашда ижобий омил бўлаётир. Мана шундай халқимизнинг табиатига мос усулдан фойдаланиш ўтган давр мобайнида 30 мингга яқин фуқарони жиноий жавобгарликдан озод қилиш имконини берди.

Судларда ярашув билан боғлиқ ишлар бугунги кунда салмоқли ўрин тутади. Лекин ярашув тўғрисидаги аризани иш судгача етиб бормасдан олдин ҳам бемалол бериш мумкин. Яъни суриштирув ва дастлабки тергов пайтида ҳам уни амалга ошириш имкони мавжуд.

— 2001 йил 29 августда қабул қилинган **"Жиноий жазоларнинг либераллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг Жиноят, Жиноят-процессуал кодекслари ҳамда Маъмурий жавобгарлик тўғрисида"**ги кодексига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш ҳақида»ги қонун мамлакатимиз суд-ҳуқуқ тизимида ўзига хос янги даврни бошлаб берди, — дейди Республика Бош прокуратураси ходими Ислом Жасимов. — Зеро, ўтган давр мобайнида бу ҳужжат ўзининг миллий ва умуминсоний қадриятларга, халқчиллик ва инсонпарварлик тамойилларига ҳамоҳанглигини исботлади. Мазкур қонун асосида жорий этилган биргина ярашув институтининг ўзи кўплаб кишиларга хатосини ўз вақтида тузатиш, ундан тўғри хулоса чиқаришга имкон беряпти.

Жиноят кодексига киритилган янги модда — ярашганлиги муносабати билан шахсни жиноий жавобгарликдан озод этиш том маънода адолатнинг қарор топишига хизмат қилаётир. Ушбу моддага мувофиқ, 30 турдаги жиноят бўйича ярашув институтини қўллаш мумкин. Агар тарафлар ўзаро ярашиб, зарар бартараф этилса, шахс ўз хатосини англаб етиб, айбига иқрор бўлса, жиноий жавобгарликдан озод этилади.

Бу жамиятда судланганлик ҳолатини камайтирибгина қолмай, унинг узоқ давом этадиган, ҳатто авлодлар тақдирига ҳам таъсир ўтказадиган оқибатларини бартараф қилиш имконини бераётир. Қолаверса, айбга иқрор бўлишни рағбатлантираётган бу самарали ҳуқуқий институт ортиқча суд-тергов ҳаракатлари ва бу билан боғлиқ харажатларга барҳам бериб, жараённи тезлаштириш ва соддалаштиришга йўл очмоқда.

Натижада бу борада тергов ишлари ва судлар фаолиятида туб ўзгаришларга эришилмоқда. 2001 йилда 1233 нафар шахсга нисбатан ярашув қўлланилган бўлса, бу кўрсаткич йилдан-йилга ортиб, 2004 йилда ўн мингга яқинлашди.

Қонунга мувофиқ, бу жараёнда прокурорнинг қатнашиши мажбурийдир. Ярашув тўғрисидаги ариза жабрланувчи (фуқаровий даъвогар) ёхуд унинг қонуний вакили томонидан суриштирув ва дастлабки терговнинг, шунингдек, суд муҳокамасининг исталган босқичида, аммо суд маслаҳатхонага киришидан олдин берилиши мумкин.

Ариза қабул қилиб олинаётганда энг аввало, унда етказилган зиён бартараф этилгани, шунингдек, ярашилганлиги муносабати билан жиноят иши бўйича иш юритилишини тугатиш тўғрисидаги илтимос кўрсатилганига эътибор бериш лозим. Ариза берувчига суд ярашувни тасдиқласа, мазкур иш бўйича иш юритишни қайта тиклаш тўғрисида илтимоснома бериш ҳуқуқини йўқотишини тушунтириш шарт.

Иш қарор чиқарилганидан кейин уч кун ичида прокурорнинг розилиги билан судга юборилади. Бу тоифадаги жиноят ишлари судда адвокат ва прокурорнинг иштирокисиз кўрилиши, уларсиз суд муҳокамаси ўтказилиши мумкин эмас.

Ярашув — фуқароларимиз манфаатларига хизмат қиладиган улкан имконият ва ғамхўрлик намунаси эканлигини таъкидлаш жоиз. Бири иккинчисини билиб-билмай ҳақоратлаган, қўл кўтарган кишилар аксарият ҳолларда эртасига бу ишидан пушаймон бўлади. Айни шундай шароитда ярашув институти фуқаролар жонига аро киради. Масалан, ўзаро келишмовчилик оилада келиб чиқса ва оқибати ярашув билан тугаса, айниқса, қувонарли ҳол. Фуқаро Э.Мўминов айтган ишини қилмай, гап қайтаргани учун турмуш ўртоғини уриб, унга енгил тан жароҳати етказади. Бунинг учун у Жиноят кодексининг 109-моддаси 2-қисми билан айбланади. Фуқаро Х.Қурбонов ҳам шундай жиноятга қўл урган.

Иккала ҳолатда ҳам жиноятчиларнинг турмуш ўртоқлари дастлабки тергов пайтидаёқ ариза билан мурожаат қилиб, ярашганлиги муносабати билан ишни тугатишни сўраган. Талаб инобатга олиниб, оилалар сақлаб қолинди.

Бундай ҳолатлар аксинча тус олса, бу оила муҳитига, фарзандлар маънавиятига қанчалик салбий таъсир кўрсатишини тасаввур қилиш қийин эмас. Шу боис ярашув институтининг жорий этилиши одамлар, айниқса, яқин кишилар, қўни-қўшнилар ўртасида келиб чиқадиган ўткинчи келишмовчиликни муросаю мадора йўли билан ҳал этишда муҳим восита бўляпти. Бу эса амалда жазо чоралари либераллашиб, қонунларимизда одиллик ва инсонварпарлик тамойиллари тобора кўпроқ намоён бўлаётганининг яққол далилидир.

Норгул АБДУРАИМОВА

Iftixor

САЛОҲИЯТЛИ ХАЛҚНИНГ ЕНГИЛМАС ЎҒЛОНИ

Рустам Қосимжоновнинг жаҳон шахмат тожини кийганига бир йил тўлди

Жаҳон чемпиони деган ном спорт оламида энг олий унвондир. Футбол, бокс, шахмат каби миллионлаб мухлислар кўнглидан жой олган энг оммавий спорт турлари бўйича эришилган улкан натижалар ҳақидаги хуш хабарлар бутун дунёга бир зумда тарқалиши маълум. Минг йиллар муқаддам пайдо бўлган шахматнинг бошқа машҳур ўйинлардан фарқи шундаки, мазкур спорт тури бўйича жаҳон чемпиони бўлиш башарият тарихида саноқли кишиларгагина насиб қилган.

Зеро, жаҳон шахмат тожи учун дунёнинг энг зўр шахматчилари расман 1886 йилдан буён кураш олиб боради. Бу тожга биринчи бўлиб австриялик Вильгельм Стейниц сазовор бўлган. Ҳамюртимиз Рустам Қосимжоновгача жаҳон шахмат тожига Эмануил Ласкер, Хосе Капабланка, Александр Алёхин, Макс Эйве, Михаил Ботвинник, Василий Смислов, Михаил Таль, Тигран Петросян, Борис Спасский, Бобби Фишер, Анатолий Карпов, Гарри Каспаров, Владимир Крамник, Александр Халифман, Вишванатан Ананд ва Руслан Пономарев эгалик қилган.

2004 йили Ливия пойтахти Триполи шаҳрида Халқаро шахмат уюшмаси — ФИДЕ шафеълигида ўтказилган шахмат бўйича жаҳон чемпионатини мухлислар ҳаяжон билан кузатиб бордилар. Унда дунёнинг 56 мамлакатидан 128 нафар энг кучли шахматчи жаҳон шахмат тожи учун курашди. Улар орасида камтар, камгап, истараси иссиқ йигит — ўзбек ўғлони Рустам Қосимжонов ҳам бор эди.

Бу мусобақа Рустамни жаҳон вице-чемпиони, амалдаги Европа чемпиони Василий Иванчук, беш карра Венгрия чемпиони Золтан Алмаши, шунингдек, Александр Гришчук, Веселин Топалов ҳамда Майкл Адамс каби энг кучли шахматчиларга рўбарў қилди. Ўзбекистонлик халқаро гроссмейстер номи бу улуғ шахматчиларни кетма-кет мағлубиятга учратиб, жаҳон шахмат тожи сари яқинлаша борди.

Ниҳоят финал... Рустам Қосимжоновнинг шахматчилик фаолиятидаги энг муҳим ва машҳур учрашувини йигирма олти миллионлик Ўзбекистон халқи ҳаяжон билан томоша қилди. Рақиб энг кучли гроссмейстерлардан бири — англиялик Майкл Адамс эди.

Финалнинг классик шахмат бўйича олти партиясида кучлар тенг келди — бутун дунё бўйича миллионлаб мухлису мутахассислар эътиборини ўзига қаратган гроссмейстерлар 3:3 ҳисобида дуранг ўйнади. Мусобақа қоидасига кўра, жаҳон чемпиони рапид - тезкор шахмат бўйича «тай-брейк»да аниқланадиган бўлди. Тезкор шахматда жаҳонда Рустамнинг олдига тушадиган ўйинчи кам. Буни «тай-брейк» баҳслари яна бир карра исботлади. Икки партиянинг биринчисида дурангга рози бўлган Рустам Қосимжонов кейинги баҳсда мураккаб вазиятда оқилона иш тутиб, тажрибали рақибини боши берк кўчага киритиб қўйди. Натижада ўзбек ўғлони жаҳон шахмат тожининг соҳибига айланди!

Бу тарихий воқеа Ўзбекистонда катта шодлик билан кутиб олинди. Минглаб ҳамюртларимиз майдонлару хиёбонларни тўлдириб сайлга чиқдилар.

(Давоми иккинчи бетда)

Bugunning gapi

Ҳаётда оддий, аммо теран мазмунга эга ҳикмат бор. Киши ўз ишидан манфаатдор бўлишини англаса, эртанги кунга ишончи баланд бўлса, ғайрат-шижоат билан меҳнат қилади, ўзининг яратувчилик, бунёдкорлик салоҳиятини рўёбга чиқаради. Бошқача айтганда, фидойилиги билан мўъжизалар яратади, ҳаётга файз киритади.

ҲИКМАТ ИЗЛАГАНГА...

Бизнинг хусусий фирмамиз ташкил топганига ҳали кўп бўлгани йўқ. Аммо унинг номи-ю маҳсулотларини Бухородан ташқарида ҳам яхши билишади. Чунки ишлаб чиқараётган маҳсулотларимиз сифати ва замонавийлиги билан хорижникидан асло қолишмайди. Мен "Ташаббус-2003" республика танловининг "Энг яхши тадбиркор" йўналишида иккинчи ўринга сазовор бўлдим. Бу тадбир фирмамизнинг пойтахтда мамлакат ишбилармонлари даврасидаги ўз тақдимоти вазифасини ўтади, десак, тўғри бўлади. Шундан эътиборга тушдик. Маҳсулотларимизга талаб кучайди.

Ишлаб чиқариш ҳажми ҳам йил сайин ўсиб бораяпти. Агар фирмада 2002 йилда 2 миллион 250 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилган бўлса, бултур бу кўрсаткич 27 миллион 669,3 минг сўмни ташкил қилди.

Кўпинча мендан ютуқларингизнинг омили нимада, деб сўрашади. Мен бундай пайтда табиийки, муваффақиятларимизнинг бош омили мамлакатимизда тадбиркорликка катта эътибор берилаётганлиги билан боғлиқ, деб айтаман.

Аслида ҳам, бугун ишлайман, ўзимни кўрсатаман, деган кишига барча шарт-шароит, қулайлик муҳайё этилган. Фақат одамнинг ўзида интилиш, изланиш, ғайрат-шижоат бўлса, бас.

(Давоми иккинчи бетда)

Xabar

ИЗЛАРНИ ЙЎҚОТИШГА УРИНИШ

БМТнинг Қочқинлар бўйича Олий комиссарлиги бошқармаси ва инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилувчи қатор ташкилотларнинг Лутфулло Шамсутдиновни Ўзбекистонга топширмаслик тўғрисидаги талаби асоссиздир.

Тошкент. (6 июл, РИА "Новости", Абу Али НИЁЗМАТОВ).

БМТнинг Қочқинлар бўйича Олий комиссарлиги бошқармаси ва инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилувчи қатор ташкилотларнинг Олмаота шаҳрида ҳибсга олинган Лутфулло Шамсутдиновни Ўзбекистонга топширмаслик тўғрисидаги талаби асоссиздир. Бу ҳақда чоршанба куни Ўзбекистон Миллий хавфсизлик хизматидан РИА "Новости" агентлигига маълум қилинди.

Ўзбекистон Миллий хавфсизлик хизматидан (МХХ) маълум қилишларича, "4 июл куни Олмаотада қўлга олинган Ўзбекистон фуқароси Лутфулло Шамсутдиновга нисбатан Андижон вилояти ички ишлар бошқармасининг тергов бошқармаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг "Ўта оғир оқибатларга олиб келган террорчилик" ва "Аҳоли орасида саросима уйғотиш мақсадида ахборот тарқатиш" моддалари бўйича жиноий иш қўзғатилган".

МХХ жамоатчилик билан алоқалар бюроси раҳбари Олимжон Тўрақуловнинг сўзларига кўра, "Шамсутдинов республика бўйича қидирувда бўлиб, Саиджаҳон Зайнобитдинов деган бошқа бир "инсон ҳуқуқлари ҳимоячиси" билан битта жиноий иш бўйича айбланмоқда".

Шунингдек, мазкур бюро раҳбарининг таъкидлашича, Шамсутдинов ўз оила аъзолари билан 27 май куни Қозоғистонга учиб кетди, деган ахборот ҳақиқатга тўғри келмайди. "Шамсутдинов ва унинг оила аъзолари "Тошкент" аэропортининг чегара назоратидан ўтганлар рўйхатида қайд этилмаган", — деди О.Тўрақулов.

«Бундан ташқари, тергов органларида Шамсутдинов ва Зайнобитдинов Андижон шаҳрида фожиали воқеалар содир этилган кунлари олдиндан буюртма бўйича ҳаракат қилганлиги ҳақида далиллар бор», — деди бюро раҳбари.

О.Тўрақуловнинг маълум қилишича, Шамсутдинов ўз "буюртмачиларига" Андижонда рўй бераётган воқеалар тўғрисида хабардор қилиб туриш, шунингдек, воқеа жойидан олдиндан бичиб-тўқилган ёлғон ахборотларни тарқатиш учун керак бўлган".

"Ўзбекистон махсус хизматлари Шамсутдинов оиласи билан Тошкентга ва бу ердан дипломатик номерли автомобилда Қозоғистонга яширинча, ноқонуний олиб чиқиб кетилиши қандай ташкил этилгани тўғрисида инкор қилиб бўлмайдиган далилларга эга", — деб қўшимча қилди МХХ бюроси раҳбари.

"Биз қатор оммавий ахборот воситаларида ушбу факт бўйича кўтарилаётган шов-шувларни изларни йўқотишга уриниш, деб ҳисоблаймиз", — дея таъкидлади О.Тўрақулов.

Talab, taklif, mulohaza

Мамлакатимиз тараққиётининг устувор йўналишларидан ҳисобланувчи хусусий тадбиркорлик соҳасининг иқтисодиётимиздаги ўрни беқиёсдир. Ўзбекистонда ишлаб чиқарилган ялпи маҳсулотнинг эллик беш-эллик олти фоизи хусусий секторнинг ҳиссасига тегишли бўлишига эришиш истиқболдаги энг асосий вазифалардан биридир. Мустақиллик даврида хусусий тадбиркорликни ривожлантириш учун унинг ҳуқуқий базасини таъминлаш, айниқса, кичик ва ўрта бизнесни ҳар жиҳатдан ҳимоялашга қаратилган чора-тадбирлар изчил қўлланиб келинаётир. Жумладан, "Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида"ги қонун ҳамда бу соҳага оид бошқа қонунлар, Президент Фармонлари, ҳукумат қарорлари ва бошқа меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар тадбиркорлик учун қулай шароит яратиш, уни қўллаб-қувватлашга доир қонунчилик тизимини ташкил қилади.

ҲАКАМЛИК СУДИ

Ўз навбатида тадбиркорлик фаолиятини ҳуқуқий тартибга солишнинг такомиллаштирилиши, янада соддалаштирилиши мамлакатимиз тараққиёти истиқболига ҳар жиҳатдан мос келади. Шу нуқтаи назардан қараганда, бу борада ҳакамлик судини ташкил этиш айни пайтдаги ғоят долзарб вазифалар сирасига киради.

Давлатимиз раҳбарининг 2005 йил 14 июндаги **"Тадбиркорлик субъектларини ҳуқуқий ҳимоя қилиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"**ги Фармонида белгиланишича, **"тадбиркорлик субъектлари ўртасидаги хўжалик низолари хўжалик суди ёки ҳакамлар суди томонидан кўриб чиқилади"**.

Мазкур Фармонда жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни ислоҳ қилиш ҳамда модернизациялаш, суд-ҳуқуқ тизимини янада эркинлаштириш, назорат идораларининг тадбиркорлик субъектлари фаолиятига аралашувини камайтириш, уларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатлари ҳимоя қилинишини таъминлаш каби мақсадлар кўзда тутилган.

(Давоми учинчи бетда)

Ҳаммамизга яхши маълумки, мамлакатимизда фуқароларнинг мурожаат қилиш ҳуқуқи қонун билан кафолатланган. Бу шуни англатадики, сизни иш фаолиятингизда ёки шахсий ҳаётингизда бирон-бир муаммо қийнаётган бўлса, марҳамат, истаган идорага мурожаат қилинг. Талабингиз қонуний бўлса, у ҳеч шубҳасиз, қаноатлантирилади.

Dakki

АРИЗА ОРТИДАГИ... ҒИРРОМИЛИК

Чуст туманидаги "Яндашали" хусусий агрофирмаси раҳбари Яндашали Раҳмонқулов ўтган йил 16 июлда вилоят адлия бошқармасига ариза билан мурожаат этган эди. Мазкур аризага бошқарма томонидан ўтган йил 9 августда жавоб берилган. Бироқ, буни қарангки, орадан сал кам бир йил вақт ўтиб, яъни шу йил1 июн куни у навбатдаги аризани ёзди. Шунингдек, у ўз аризасида бир нафар мутахассис юбориб, аризада кўтарилган муаммони жойида ҳал этишни сўраган.

Табиийки, ариза муаллифининг талаби ерда қолмади. Шикоят мутахассислар иштирокида жойида ўрганилди.

Аммо...

Гап шундаки, ўрганиш жараёнида шикоят муаллифи қўрқоқ олдин мушт кўтаради, қабилида иш тутгани маълум бўлиб қолди.

Шу ўринда сўзимизни хиёл илгарироқдан бошлайдиган бўлсак, 2001 йилнинг 20 августида Чуст туманидаги «Ўзбекистон» ширкат хўжалигининг 2-сонли умумий йиғилиш қарорига биноан Яндашали Раҳмонқуловга хўжаликнинг сут-товар фермаси, 157 бош молга мўлжалланган бино, техника, озуқа ва экин майдонларини ажратиб бериш кўзда тутилган. Бу ҳақда томонлар ўртасида 2002 йилнинг 6 апрелида олди-сотди шартномаси ҳам тузилган. Мазкур шартномага кўра, 157 бош қора мол 25.316.370 сўмга баҳоланиб олдиндан 15 фоиз, яъни 5.797.451 сўм миқдорда тўлов амалга оширилиши керак эди. Қолган 21.518.889 сўмни эса 2002 йилдан 2007 йилгача, яъни беш йил мобайнида тўлаши керак эди.

Бироқ шартнома шартлари агрофирма раҳбари томонидан қўпол равишда бузилади. Шунинг натижасида ўтган йилнинг 6 мартида ширкат хўжалиги билан агрофирма ўртасида солиштирма далолатнома тузилади. Бу ҳужжатга кўра "Яндашали" хусусий аргрофирмасининг 17.813.370 сўм узоқ муддатли, 2003 йил учун жорий тўловдан қолган 1.927.635 сўм, жами 19.785.975 сўм қарзи борлиги қайд этилади. Бу масаланинг бир жиҳати. Унинг иккинчи томони шундан иборатки, Я.Раҳмонқулов ўз вақтида "Ўзбекистон" ширкат хўжалигидан 157 бош қорамолни қабул қилиб олган эди. Шу боис унинг зиммасида фаолиятни оқилона йўл қўйиш, чорвачиликни ривожлантириш мажбурияти юклатилганди. Бироқ туман статистика бўлимидан олинган маълумотномага қараганда, бугунги кунда "Яндашали" хусусий агрофирмада бор-йўғи 86 бош қорамол қолган, холос. Фирма раҳбарининг тушунтиришича, гўё моллар айни кунда, қўшни республиканинг яйловларида боқилаётган эмиш...

Яна шуни айтиш керакки, туман қишлоқ ва сув хўжалиги бўлими томонидан 2005 йил ҳосили учун хусусий агрофирма 10 гектар майдонга ғалла, 16 гектар майдонга пахта ҳамда 6 гектар майдонга чорва моллари учун озуқа экинлари экиши режалаштирилган эди. Бироқ агрофирма раҳбари ижарага берилган ерлардан ўзбошимчаларга фойдаланишга ўтади. Энг ачинарлиси шундаки, пахта экилиши шарт бўлган 6 гектар майдоннинг 1 гектарига буғдой, 2 гектарига тарвуз, 3 гектарига маккажўхори экилганини қандай изоҳлаш керак?! Ваҳоланки, агрофирма "Чуст пахта толаси" акционерлик жамияти билан шу йилнинг 20 январида контрактация шартномаси имзолаган, унга кўра, 16 гектар майдондан 32 тонна пахта хомашёси топшириши керак эди.

Агрофирма тасарруфидаги ғалла майдонлари кўздан кечирилганда, 16,1 гектар ерга бошоқли дон экилганлиги аниқланди. Аниқроқ айтганда, режадан ташқари 6,1 гектар ерга ғалла экилган. Бироқ агрофирма томонидан "Попдонмаҳсулот" акционерлик жамиятининг Чуст туман филиалига шартномага мувофиқ, бошоқли дон сотилмаган. Бундан кўринадики, ердан хўжасизларча фойдаланилган, ҳосил талон-тарож қилинган.

Ўрни келганда яна шуни айтиш керакки, 2002 йил 10 июнда "Ўзбекистон" ширкат хўжалиги билан "Яндашали" хусусий агрофирмаси ўртасида ер участкасини узоқ муддатли ижарага бериш тўғрисида шартномаси имзоланган. Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 5 ноябрдаги **"Қишлоқ хўжалигида иқтисодий ислоҳотларнинг энг муҳим йўналиши тўғрисида"**ги қарорида барча қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштирувчи хўжаликлар билан ер участкасини узоқ муддатли ижарага бериш шартномасини қайта тузиш қайд этилган Шунга кўра, туман ер ресурслари бўлими томонидан "Яндашали" хусусий агрофирмаси бир неча марта огоҳлантирилган. Лекин агрофирма томонидан ер участкасини узоқ муддатли ижарага бериш шартномаси ҳозиргача қайта тузилмаган...

Республика Олий хўжалик суди пленумининг 2004 йил 12 мартдаги қарорида **"Фермер хўжаликлари томонидан пахта экишга мўлжалланган ерларга бошқа экинлар экиш, ер ижара шартномасини қўпол равишда бузиш деб баҳоланиши, бу эса ўз навбатида Ер кодексининг 36-моддаси, Фуқаролик кодексининг 382-моддаси 2-қисмига кўра фермер хўжалигининг ер участкасига бўлган ҳуқуқи ва ер ижара шартномасини бекор қилиш учун асос бўлиши учун хўжалик судларига тушунтирилсин"** деб белгиланган.

Юқоридаги фикрлардан келиб чиқиб, вилоят адлия бошқармаси "Яндашали" хусусий агрофирмаси билан тузилган ер участкасини узоқ муддатли ижарага бериш шартномасини бекор қилиш тўғрисида вилоят хўжалик судига шу йилнинг 21 июн куни даъво ариза киритди.

Мана сизга бир мурожаат ортидаги можаро.

Хўш, Яндашали Раҳмонқулов юқори идорага мурожаат қилаётган, устига-устак "бир нафар мутахассис келиб, аризани жойида ўрганиб чиқсин", дея талаб қўяётган пайтда, ўзи йўл қўйган суистеъмолчиликларни ҳаёлига келтирмаганмиди?

Йўқ, у масаланинг бу томонини ўйламаган десак, бунга биров ишонмайди. Негаки, унинг ўзи барча талон-тарожликнинг бошида турган. Демак, у шикоят ёзаркан, қўрқоқ олдин мушт кўтарар қабилида иш тутган. Ўтказилган текширув эса ким ҳақу ким ноҳақ эканини кўрсатиб берди.

Ҳакимжон ХАЛИЛОВ,
Наманган вилояти

Muloqot

ҲАЙФСАН ТЎҒРИ БЕРИЛГАН

Яқинда бир кун сабабсиз ишга бормай қолдим. Корхона раҳбари меҳнат интизомини буздингиз, деб менга ҳайфсан берди. Раҳбарнинг бундай йўл тутиши қонун бўйича тўғрими? Умуман айтганда, интизомий жазоларга нималар киради ва улар қандай ҳолатда қўлланилади?

Нажмиддин СОЛИЕВ,
Тошкент шаҳри

— Меҳнат кодексининг 11-боби меҳнат интизомига бағишланган бўлиб, корхонада меҳнат тартиби иш берувчи, касаба уюшмаси қўмитаси ёки ходимларнинг бошқа вакиллик органи билан келишиб тасдиқлайдиган ички меҳнат тартиб-қоидалари билан белгиланади.

Албатта, ходим меҳнат интизомига риоя қилиш учун ўзининг бурчини амалга ошириши лозим. Яъни у ўз меҳнат вазифаларини ҳалол, виждонан бажариши, меҳнат интизомига қатъи риоя қилиши, иш берувчининг қонуний фармойишларини ўз вақтида ва аниқ амалга ошириши, техника хавфсизлиги ва ишлаб чиқариш санитарияси талабларига риоя қилиши, иш берувчининг мол-мулкини авайлаб-асраши шарт.

Ходимнинг меҳнат вазифалари ички тартиб-қоидаларида, интизом тўғрисидаги устав ва низомларда, корхонада қабул қилинадиган локал ҳужжатларда (жамоа шартномаларида, йўриқнома ва ҳоказолар) аниқ белгилаб қўйилади.

Меҳнат интизомини йўлга қўйишда иш берувчининг бурчи қуйидагилардан иборатдир. Яъни, иш берувчи ходимлар меҳнатини ташкил қилиши, қонунлар ва бошқа меъёрий ҳужжатларда, меҳнат шартномасида назарда тутилган шарт-шароитни яратиб бериши, меҳнат ва ишлаб чиқариш интизомини таъминлаши, меҳнат муҳофазаси қоидаларига риоя этиши, ходимларнинг талаб ва эҳтиёжларига эътибор билан қараши, уларнинг меҳнат ва турмуш шароитларини яхшилаб бориши, ушбу кодексга мувофиқ жамоа шартномаларини тузиши шарт.

Иш берувчи ходимдан унинг меҳнат вазифалари доирасига кирмайдиган ишларни бажаришни, қонунга хилоф ёки ходим ва бошқа шахсларнинг соғлиғи учун хавф туғдирувчи, уларнинг шаъни ва қадр-қимматини камситувчи ҳаракатлар қилишни талаб этишга ҳақли эмас.

Меҳнат интизоми ҳалол меҳнат учун рағбатлантириш ва мукофотлаш усуллари билан нормал тарзда ишлашга зарур ташкилий ва иқтисодий шароитларни яратиб бериш, ноинсоф ходимларга нисбатан жазо чораларини қўллаш орқали таъминланади.

Бундан ташқари иш ютуқлари учун ходимни рағбатлантириш мумкин. Рағбатлантириш турлари, уларни қўлланиш тартиби, афзаллик ва имтиёзлар бериш жамоа шартномалари, ички меҳнат тартиб-қоидалари ва бошқа локал ҳужжатларда, жамоа келишувларида, интизом тўғрисидаги устав ва низомларда белгилаб қўйилади.

Бироқ интизомий жазо чорасини ҳали кучда бўлган муддат мобайнида ходимга нисбатан рағбатлантириш чоралари қўлланилмайди. Шунингдек, иш берувчи меҳнат интизомини бузгани учун ходимга қуйидаги интизомий жазо чораларини қўллашга ҳақли;

1) Ҳайфсан;

2) Ўртача ойлик иш ҳақининг ўттиз фоизидан ортиқ бўлмаган миқдорда жарима;

Ички меҳнат тартиб-қоидаларида ходимга ўртача ойлик иш ҳақининг эллик фоизидан ортиқ бўлмаган миқдорда жарима солиш ҳоллари ҳам назарда тутилиши мумкин. Ходимнинг иш ҳақидан жарима ушлаб қолиш Меҳнат кодекснинг 164-моддаси талабларига риоя қилинган ҳолда иш берувчи томонидан амалга оширилади.

3) Меҳнат шартномасини бекор қилиш (100-модда иккинчи қисмининг 3 ва 4 бандлари)

Агар юқоридагилардан келиб чиқиб айтадиган бўлсак, сизга ҳайфсан берган раҳбарингиз қонуний йўл тутган.

ЖАВОБГАРЛИК БЕЛГИЛАНГАН

Яқинда ҳаётимизда бир нохуш воқеа рўй берди. Яъни дўкондан озиқ-овқат маҳсулоти сотиб олган эдик. Аммо ушбу маҳсулот сифатсиз ва истеъмол муддати ўтган экан. Шунинг натижасида заҳарланиб шифохонада даволаниб чиқдик. Албатта, биз бундан ҳам моддий, ҳам маънавий зарар кўрдик. Айтмоқчиманки, сифатсиз маҳсулот ишлаб чиқарган ва сотган шахсларга нисбатан қонунда қандай жавобгарлик белгиланган? Шу ҳақда маълумот берсангиз.

О.ТОШМУРОДОВ,
Касби тумани

— Албатта, сизнинг саволингизнинг ҳам қонуний ечими бор. Жумладан, сифатсиз масулот ишлаб чиқарган ёки сотган шахсларга нисбатан Жиноят кодексининг 186-моддасида жиноий жавобгарлик белгиланган. Ушбу моддага мувофиқ, товар бозорига сифатсиз маҳсулот чиқариш ёки уни сотиш баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, энг кам ойлик иш ҳақининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача аҳлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Агар бундай ҳатти-ҳаракат одам ўлишига сабаб бўлса, уч йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

БОЛАНИ ОИЛАГА ТАРБИЯГА ОЛИШ

Болаларни оилага тарбияга олиш (патронат) тартиби қандай? Шу ҳақда маълумот беришингизни илтимос қиламиз.

Баҳодир ТАНГРИЕВ,
Бухоро вилояти

— Тўғри, оилага болани фарзандликка олиш муайян тартиб-қоида асосида амалга оширилади. Хусусан, Оила кодексининг 194-моддасида оилага тарбияга бериладиган болалар (патронат) ҳақида сўз юритилган бўлиб, ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган, вояга етмаган болалар, шу жумладан, тарбия ва даволаш муассасаларида, шунингдек аҳолини ижтимоий ҳимоялаш муассасаларидаги болалар оилага тарбияга берилади.

Болаларни оилага тарбияга олишни истаган шахс васийлик ва ҳомийлик органлари билан келишилган ҳолда болаларни олдиндан танлаб олади.

Болаларни оилага тарбияга бериш уларнинг хоҳишини ҳисобга олган ҳолда амалга оширилади.

Болаларни оилага тарбияга бериш тартиби ва шартлари қонун ҳужжатлари билан белгиланади:

Болаларни оилага тарбияга олиш тўғрисидаги келишув васийлик ва ҳомийлик органлари билан тутинган ота-она ўртасида тузилади.

Яна шуни алоҳида таъкидлаш мумкинки, болаларни оилага тарбияга олиш тўғрисидаги келишув қуйидаги ҳолларда бекор қилинади. "Болаларни тарбияга олиш тўғрисидаги келишув узрли сабаблар (касаллиги, оилавий ёки мулкий мавқеининг ўзгариши, тарбиясидаги болалар билан ўзаро бир-бирини тушунмаслик ва бошқа сабаблар) мавжуд бўлса, болаларнинг тутунган ота-онаси, шунингдек, васийлик ва ҳомийлик органларининг ташаббуси билан ёки бола ота-онасига қайтарилган ёхуд бола фарзандликка олинган тақдирда муддатидан илгари бекор қилиниши мумкин.

Болаларни оилага тарбияга олиш тўғрисидаги келишувни бекор қилишга оид низолар суд тартибида ҳал қилинади.

Саволларга ҳуқуқшунос С. НИЁЗОВА жавоб берди.

САЛОҲИЯТЛИ ХАЛҚНИНГ ЕНГИЛМАС ЎҒЛОНИ

Рустам Қосимжоновнинг жаҳон шахмат тожини кийганига бир йил тўлди

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Фармонига биноан Рустам Қосимжонов ғолибликни қўлга киритиб, халқимизга хос юксак интеллектуал салоҳият, мардлик ва жасорат намунасини амалда намоён этгани, Ватанимизнинг халқаро майдондаги обрў-эътибори ва нуфузини ошириш, шуҳратини бутун дунёга тараннум этишга қўшган улкан ҳиссаси учун Амир Темур ордени билан мукофотланди.

Рустам Қосимжонов буюк саркарда ва давлат арбоби, Соҳибқирон бобомиз номи билан аталадиган мукофот билан тақдирланганида ўзига хос рамзий маъно бор, албатта.

Юртбошимиз айтганидек, мамлакатни дунёга тез танитишда спортнинг аҳамияти беқиёс. Рустам жаҳон чемпионлигига сазовор бўлиб, бутун дунёга ўзбек халқи ҳеч кимдан кам эмаслиги, ҳеч қачон кам бўлмаслигини исботлади. Айниқса, дунё шахмат оламида катта обрў-эътибор қозонган юртдошимиз эришган бу улкан ғалаба Амир Темур бобомизнинг «Биз киммиз, қандай буюк зотларнинг авлодимиз?» деган умрбоқий сўзларини ёдга солади.

Рустам Қосимжоновнинг ғалабаси не-не буюк зотлар учун муқаддас бешик бўлган она юртимизда қадимдан мавжуд бой маданий муҳит, юксак тафаккур мактабининг мантиқий натижасидир.

Улуғ боболаримизга мансуб теран тафаккур, мардлик ва жасорат фазилатларини намоён қилган Рустам Қосимжонов гўзал ва бетакрор юртимиз - Ўзбекистонимизни бутун дунёга тараннум этди, жаҳон жамоатчилиги томонидан шахмат қироли, деб тан олинди.

Оддий ўзбек йигитининг бу тарихий ғалабаси халқимиз, аввало, униб-ўсиб келаётган ёшларимизни мана шундай улуғвор ишлар, юксак марралар сари руҳлантиради, уларнинг ўз кучи ва салоҳияти, эртанги кунга ишончини янада мустаҳкамлайди, ғурур-ифтихори манбаи бўлиб хизмат қилади.

Рустам жаҳон чемпиони унвонига сазовор бўлганидан буён ўтган вақт давомида Ҳиндистонда «Пуна Интернэйшнл» супертурнирида, Голландияда рапид - тезкор шахмат бўйича ўтказилган «НК-Рапид» халқаро турнирларда ғолиб чиқди, Ўзбекистон терма жамоаси таркибида Испанияда ташкил этилган XXXVI жаҳон шахмат олимпиадасида саккиз партия ўйин ўтказиб, енгилмаган шахматчилардан бири бўлди.

Ҳозир Рустам Қосимжонов кузда Аргентинада мутлақ жаҳон чемпионлиги учун бўладиган беллашувга қизғин тайёргарлик кўряпти. Маълумотларга қараганда, Рустам қатор нуфузли турнирлар ташкилотчиларидан мусобақада қатнашиш учун таклиф олган. Бироқ ҳамюртимиз учун энг асосий мусобақа Аргентинада бўлади.

Омад сенга ҳамиша ёр бўлсин, ўзбекнинг енгилмас ўғлони!

Зоҳир ТОШХЎЖАЕВ,
ЎзА шарҳловчиси
Абдувоҳид ТЎРАЕВ (ЎзА)
олган сурат

Bugunning gapi

ҲИКМАТ ИЗЛАГАНГА...

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Шунингдек, давлатимиз томонидан биз тадбиркорларга кўрсатилаётган ғамхўрлик ва эътибор, айниқса, турли хил тўсиқлардан қонун йўли билан ишончли ҳимоя қилинаётгани ҳар бир кишини руҳлантиради.

Яқинда Президентимизнинг **"Микрофирма ва кичик корхоналарни ривожлантиришни рағбатлантириш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"**ги Фармони ҳам шу эътиборнинг бир кўринишидир. Давлатимиз раҳбарининг мазкур фармонига кўра, жорий йилнинг 1 июлидан бошлаб микрофирма ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўловини жорий этиш кўзда тутилган. Шу ўринда табиий савол туғилади: хўш, бу янгилик биз, тадбиркорларга яна қандай имкониятлар эшигини очади?

Шу пайтга қадар даромадимизнинг 15,2 фоизини солиқ тўловига сарфлардик. Энди эса бу кўрсаткич анча пасайди ва шу ҳисобдан фирмамиз ҳамёнига йилнинг иккинчи ярмида 3 миллион сўмдан зиёдроқ маблағ қолади. Биз бу маблағни ишлаб чиқаришни ривожлантириш, ходимларимизни моддий рағбатлантиришга сарфлаймиз.

Энг асосий мақсадимиз — фаолиятимизни кенгайтириб, янги иш ўринларини очишдир. Чунки тадбиркор бир кишини иш билан таъминласа, шунинг ортидан унинг оиласи, фарзандлари баҳраманд бўлади. Бу — энг катта савоб эмасми?!

Албатта, янгилик ҳаётда ўз-ўзидан қарор топиб қолмайди. Бу борада ютуқ ва муваффақиятлар билан бирга турли хил муаммо ва тўсиқлар учраши табиий.

Шу ўринда тадбиркорлик ривожига халақит бераётган айрим муаммоларни айтиб ўтмоқчиман. Амалдаги тартибга кўра, тикувчилик маҳсулотлари ишлаб чиқариш билан шуғулланадиган қўшма корхоналар қўшимча қиймат солиғидан ташқари барча солиқлардан озод қилинган. Бундай рағбатнинг самараси катта бўлади. Шундай экан, замонавий хориж технологияси ва ускуналари асосида ишлаётган, импорт ўрнини босувчи маҳсулот ишлаб чиқарадиган маҳаллий корхоналарга ҳам ана шундай имтиёз берилса, мақсадга мувофиқ бўларди. Бундай имтиёзнинг аҳамияти катта: биринчидан, маҳсулотларнинг нархи арзонлашади. Шунингдек, ишлаб чиқариш қувватини ошириш, бозорни сифатли моллар билан тўлдириш имконияти янада кенгаяди, солиқ тушуми ортади.

Бу менинг тадбиркор сифатидаги бир таклифим.

Сўзимнинг сўнгида яна шуни айтмоқчиманки, бугун ишлайдиган замон келди. Шу пайтгача амалда бўлган ва янги қабул қилинаётган қонунларнинг барчаси тадбиркор ва ишбилармонларни қўллаб-қувватлайди. Ҳуқуқий кумак беради. Шундай экан, бундан буёғига биз — тадбиркорлардан фақат ва фақат ташаббускорлик, фидойилик ва ҳалол меҳнат талаб қилинади.

Олим ФОЗИЛОВ,
тадбиркор
Бухоро шаҳри

Shartnoma qonunchiligi

УНДИРИЛГАН ҲАҚ

Агар бундан ўн беш йил муқаддам бирон кишига шахсий трактор сотиб оласизми, десангиз, дафъатан ҳайрон бўлиб қоларди. Бу бежиз эмас, албатта. Нега деганда, шўро даврида шахсий трактор сотиб олиш, умуман айтганда, хусусий мулкка эга бўлишни киши тасаввурига сиғдира олмасди. Мустақилликка эришилгандан буён ўтган давр мобайнида ҳаётимиз ва энг муҳими, тафаккуримизда ақл бовар қилмас ўзгариш ва янгиланиш юз кўрсатди. Бунга бугун юртимизнинг шаҳар ва қишлоқларини кезганда, одамлар бир суҳбатлашганда гувоҳ бўлиш мумкин.

Шу ўринда яна бир ҳаётий мулоҳаза. Бундан кўп эмас, олти-етти йил бурун аксарият фермер хўжаликлари ширкат хўжаликларидан техника сўраб олиб, фойдаланишарди.

Аммо жуда қисқа вақт ичида аҳвол тубдан ўзгарди. Яъни фермер хўжаликлари ширкат хўжаликларига нисбатан иқтисодий жиҳатдан бақувват бўлиб олишди. Натижада бугун баъзи ширкат хўжаликлари фермернинг кўмагига муҳтож эканига ҳам гувоҳ бўлиш мумкин.

Бунинг асосий сабаби мамлакатимизда хусусий мулкчиликка кенг йўл очилгани, одамлар тафаккур тарзида кескин ўзгаришлар юз кўрсатиб, илгариги мудроқлик, боқимандалик ўрнини уйғоқлик, ташаббускорлик эгаллагани билан изоҳланади. Қолаверса, мамлакатимизда тадбиркорлик, меҳнат қилиш эркинлиги, барча мулк шаклларининг тенг ҳуқуқлилиги давлатимиз томонидан муҳофаза этилиши ҳам ана шундай эзгуликка кенг йўл очиб берди.

Гапни хиёл олисдан бошлашимизга Жиззах вилоят адлия бошқармасининг фуқаролик ишлари бўйича судига киритган бир даъво аризаси сабаб бўлди. Масала шундаки, фуқаро Маҳмуд Мелибоев Бахмал туманининг "Қатортол" ширкат хўжалигида яшайди. У ўзининг "МТЗ-80" русумли шахсий тракторига эга. Демак, трактор М.Мелибоевнинг шахсий мулки. У ана шу техника воситасида шартнома асосида техника хизмати кўрсатилиши, кимнингдир юмушини бажариб, оғирини енгил қилиши, меҳнати орқасидан оиласини боқиши, жамиятга наф келтириши мумкин. Қонун буни тўлиқ қўллаб-қувватлайди.

Қисқаси, кунларнинг бирида қўшни — Ғаллаорол туманининг

"Кўкбулоқ" ширкат хўжалигидан Маҳмуд Мелибоевнинг олдига вакил келади. Шартнома тузиб ширкат хўжалиги билан ҳамкорлик қилса, яхши ҳақ тўлашларини айтади. Хуллас, икки ўртада транспорт воситасини ижарага олиш тўғрисида шартнома тузилади. Шартномага кўра, М.Мелибоев ўзининг шахсий трактори билан қишлоқ хўжалик ишларини бажариб бериши, ширкат хўжалиги эса унга бир гектар ерга ишлов бергани учун 2500 сўм, бир гектар ғалла уруғи қадагани учун 3000 сўм, бошқа ишларни бажарганига соатига 450 сўмдан хизмат ҳақи тўлаши керак эди.

М.Мелибоев хўжаликнинг биринчи бўлимидаги 50 гектар ерга ишлов беради. 190 гектар майдонга эса ғалла уруғи қадайди. Ширкат хўжалиги бош ҳосилоти А.Мамадаминов, бўлим бошлиғи Б.Ҳотамов ва Қ.Бўтаев М.Мелибоевнинг бажарган ишларини ҳисоблаб, сўнг маълумотнома тузишади. М.Мелибоевнинг кўрсатган техника хизмати учун 695 минг сўм хизмат ҳақи ҳисобланади.

Шартноманинг 4-бандида тўлов ишлар тугагач, амалга оширилиши белгиланган. Унинг 6-бандида эса ижарага олувчи шартномада белгиланган муддатларда тўловни амалга оширмаса, олтмиш кун ичида кечиктирилган ҳар бир кун учун кечиктирилган сумманинг 0,5 фоизи ва бир ойдан кўп бўлмаган муддатда кечиктирилган сумманинг 2,5 фоизи миқдорида жарима тўлаши қайд этилганди. Шартномадаги мажбуриятлар бежизга тилга олинмаяпти. Чунки ширкат хўжалиги мутасаддилари ишлари битгач, ҳисоб-китоб қилишни унутиб қўйишди. Шу тарзда бир йил ўтди. Бу вақт ичида М.Мелибоев 70 чақирим йўл босиб, қўшни туманнинг "Кўкбулоқ" ширкат хўжалигига қатнаб чарчади. Тоқати тоқ бўлиб, охири Жиззах шаҳридаги "Мададкор-А" аудиторлик фирмасига хўжалик билан ўртасидаги ҳисоб-китобга аниқлик киритиб беришни сўрайди. Аудиторлик фирмаси мутасаддилар томондан тузилган далолатномада ширкат хўжалиги ҳисобидан М.Мелибоев фойдасига 695 минг сўм асосий қарз, хизмат ҳақини вақтида тўламаганлиги учун 364 минг 875 сўм жарима, жами бўлиб 1 миллион 59 минг 875 сўм ундириш кераклиги кўрсатилди.

Шундан сўнг М.Мелибоев асосий қарз, жарима ҳамда хизмат ҳақини вақтида тўлмасдан ўзига етказган маънавий зарарни ундириб беришда ёрдам сўраб, вилоят адлия бошқармасига мурожаат қилди. Вилоят адлия бошқармасининг даъво аризасига кўра фуқаролик ишлари бўйича Жиззах туманлараро судининг сайёр суд мажлиси Ғаллаорол туманида бўлиб, даъво қаноатлантирилди. "Кўкбулоқ" ширкат хўжалигидан М.Мелибоев ҳисобига 1 миллион 59 минг 875 сўм жарима асосий қарз ва жарима, шунингдек, 50 минг сўм маънавий зарар ундиришга қаратилган ҳал қилув қарори қабул қилинди. 215 минг 240 сўм давлат божини тўлаш ҳам ширкат хўжалиги зиммасига юклатилди.

Ҳа, қонунларимиз инсон манфаатларини ҳимоя қилади. Ҳеч қачон уни четлаб ёки айланиб ўтиб бўлмайди. Кимки қонунни бузишни истаса, худди «Кўкбулоқ» ширкат хўжалиги раҳбарлари каби эл-юрт олдида юзшувут бўлиб қолади.

Шавкат ЯХШИЕВ,
ҳуқуқшунос
Ҳамид ЭГАМ,
"Инсон ва қонун" мухбири

ҲАКАМЛИК СУДИ

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Айни мақсадларни рўёбга чиқаришда, фуқаролик ва хўжалик муносабатларида, тадбиркорлик субъектлари ўртасида пайдо бўладиган ўзаро низоларни тез ва малакали ҳал этишда ҳакамлик судлари фаолиятининг аҳамияти катта. Шуни инобатга олган ҳолда Фармонда: **"Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси, Адлия вазирлиги, Олий хўжалик суди ва Савдо-саноат палатаси бир ой муддатда белгиланган тартибда "Ҳакамлар суди тўғрисида" Ўзбекистон Республикаси Қонуни лойиҳасини Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасига киритсин ва бунда тадбиркорлик субъектлари ҳамда бирлашмаларининг ўзлари томонидан ҳакамлар суди ташкил этилиши назарда тутилсин"**, деб қайд этилган.

Шу ўринда ҳакамлик судининг моҳияти нимада кўринади, у қандай тарихий тажриба ҳамда анъаналарга эга, уни ташкил этишнинг чора-тадбирлари нималардан иборат, деган саволлар туғилиши табиий. Шуни айтиш керакки, "Ҳакамлик" тушунчаси низони кўриб чиқишга холис ёндашган, бу ишдан ҳеч қандай манфаатдорликни кўзда тутмайдиган томон, деган мазмунни англатади. Ҳакамлик суди давлат тизимига кирмайдиган махсус орган сифатида, иқтисодий низоларни ҳал этиш бўйича фаолият юритади. Унинг фаолияти бошқа суд органлари фаолиятидан фарқ қилади. Хусусан, ҳакамлик судида фаолият юритаётган ҳакам келиштирувчи, ҳакамлик судининг судьяси ҳисобланади.

Фуқаролик муносабатларининг иштирокчилари ўртасидаги низоли муносабатларни ҳакамлик йўли билан ҳал этиш усули қадимдан мавжуд бўлиб, муайян тарихий тажрибаларга эга. Тарихда ҳакамлик фаолиятини юритган судьялар низолашган тарафларга мутлақо бегона бўлган кишилардан таркиб топгани бизга маълум. Қадимда давлатлар, шаҳарлар, диний иттифоқлар ва турли позициядаги томонлар бирдай ишонадиган, холислигига кафолат берадиган субъектлар ҳакамлик суди вазифасини бажариб келган. Ҳакамлик суди тарихи қадимги даврлардан бошланиб, ҳозирга давом этиб келаётир. Шаркда, Рим ва Юнонистонда эрамизнинг биринчи минг йиллигидан бошлаб бундай фаолиятдан фойдаланиб келинган. Гарчи XI-XVII асрларда — чекланмаган ҳокимият замонларида кам қўлланилган бўлса-да, капиталистик муносабатлар қарор топа бошлагач, ҳакамлик суди институти ҳар жиҳатдан ривож топди.

Яъни ҳакамлик суди давлат судларига зид тарздаги орган сифатида эмас, балки низоларни ҳал қилишнинг бетараф, ўзига хос йўли сифатида такомиллашиб борди.

"Тадбикорлик субъектларини ҳуқуқий ҳимоя қилиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Президент Фармонида ҳакамлик судларини ташкил қилишдан кўзда тутилган мақсадлар аниқ-равшан баён этилган. Фармондан келиб чиқилса, ҳакамлик судлари ташкил этиш яна бир янги ҳуқуқий тизимни тузишни эмас, балки давлат тизимидаги судлардан фарқли жиҳатларга эга бўлган орган назарда тутилгани аён бўлади.

Хўш, бу фарқлар нималарда кўринади? Биринчидан, ҳакамлик судида низони кўриб чиқаётган иштирокчи томонлар ўзларининг процессуал ва моддий ҳуқуқларини эркин танлашади. Шунингдек, томонлар низони кўриб чиқишнинг ҳакамлик шакли — келишишга эришиш усулидан фойдаланишади, бу ҳакамлик судларининг регламентларида кўзда тутилган асосий мақсаддир. Қолаверса, ҳакамлик судлари устидан шикоят берилмайди, демак, ортиқча харажат ва вақт сарфлашга ҳожат қолмайди.

Ҳакамлик судини ташкил этиш учун, биринчи навбатда, тажрибали бирлашмалар билан алоқаларнинг муҳим йўналишларини аниқлаб олиш лозим. Шу билан бирга ҳакамлик судьялари рўйхатини тузиш тартибини аниқлаш, бу суд ваколатларини, низоларни ҳакамлик судида ҳал қилишнинг қонун-қоидаларини белгилаб олиш керак. Қолаверса, ҳакамлик суди чиқарган қарор ижросини таъминлаш механизмини белгилаш ҳам ана шу вазифалар сирасига киради.

Ҳакамлик судида кўриладиган низолар қуйидаги икки асосий мезонга кўра танланади: биринчидан, кўриладиган иш фуқаролик ҳуқуқий низо

Talab, taklif, mulohaza

бўлиши керак; иккинчидан, ушбу низога солиқ, молия, маъмурий ва бошқа муносабатлардан келиб чиқадиган низолар аралаштирилмаслиги лозим. Ҳакамлик судига ҳалол, холис, тажрибали юристлар, хўжалик соҳаларининг малакали мутахассислари судья сифатида сайланадилар. Бошқа суд идораларидан фарқли ўлароқ, ҳакамлик суди гувоҳни кўрсатма бериш учун судга келишга мажбур этиш ҳуқуқига эга эмас, шунингдек, унга тарафдорларнинг процессуал ҳуқуқларини ҳимоя қилишда кўмаклашиш имконияти ҳам берилмайди.

Мамлакатимизда назорат идораларининг тадбиркорлик субъектлари фаолиятига аралашувини камайтириш ва бу фаолиятни асоссиз чеклашга йўл қўймаслик учун амалга оширилаётган қонуний тадбирлар қаторида давлатимиз раҳбарининг **"Тадбиркорлик субъектларини ҳуқуқий ҳимоя қилиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"**ги Фармони ўз вақтида қабул қилинган ғоят муҳим иқтисодий, ижтимоий-сиёсий ҳужжат бўлди. Шубҳасиз, бу Фармон тадбиркорлик субъектлари ўртасидаги низоларни тез ва самарали ҳал этадиган ҳакамлик судини жорий этадиган ҳуқуқий меъёрларни такомиллаштиришга ва алоҳида **"Ҳакамлар суди тўғрисида"**ги қонун лойиҳаси ишлаб чиқилиб, Олий Мажлис Қонунчилик палатасига тақдим этилишига йўл очади.

Саломат НИЁЗОВА,
ҳуқуқшунос

Mulohaza uchun mavzu

ТЕСТ — АДОЛАТ МЕЗОНИ

- **Билими бор йигит-қиз, албатта, талаба бўлади...**
- **Отасига машина олиб берган ўғил...**
- **Таниш топдим. Пул керак...**
- **Товламачи танимади...**
- **Кўзингизни каттароқ очинг...**

ЁХУД ҲАМОН ЭСКИ ИЛЛАТЛАРДАН ҚУТУЛА ОЛМАЁТГАН АЙРИМ ОТА-ОНАЛАР ҲАҚИДА

Бугун кўчага чиқсангиз, ҳар қадамда ўғли ёки қизи билан етаклашиб келаётган ота-оналарга кўзингиз тушади. Улар мамлакатимиз пойтахтига турли вилоят-у туманлардан яхши ният билан келишган. Кимдир олий ўқув юрти, бошқа биров касб-ҳунар коллежи талабаси бўлиш орзусида. Эртага бу ёшларнинг орасидан етук олимлар, шоирлар, ёзувчилар, муҳандис-у шифокорлар етишиб чиқади. Эртага улар бугун сиз-у бизнинг елкамизда турган салмоқли вазифаларни ўз зиммаларига оладилар. Ватан, мамлакат, миллат тараққиётига ўз ҳиссасини қўшади. Улар бугун ана шундай улуғ ниятлар билан ўқув юртларининг остонасини ҳатлашмоқда. Биз ўқув даргоҳига ҳужжат топшириб, яқин кунларда бошланадиган кириш имтиҳонларини ҳаяжон билан кутаётган ҳар бир йигит-қизга омад тилаш баробарида айрим фикр-мулоҳазаларни ўртоқлашишни лозим топдик.

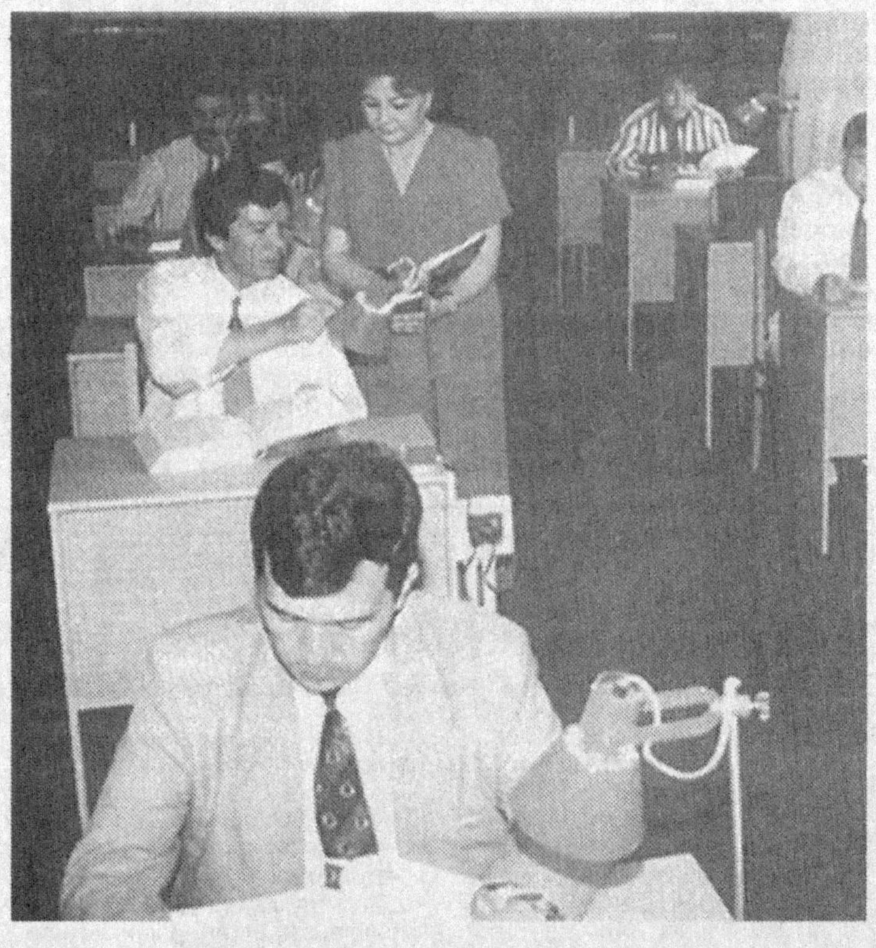

Аввало, шуни айтиш керакки, ўқув юртларига қабул жараёнида имтиҳонларнинг тест синовлари асосида ўтказилиши адолат мезони сифатида ўзини тўлиқ оқлади. Дунёқараши кенг, чуқур билимга эга ҳар бир йигит-қиз ўзи хоҳлаган олий ўқув юртига ҳужжат топшириб, талаба бўлаяпти. Бу ҳолга сиз, мен, хуллас, ҳаммамиз гувоҳмиз. Қабулда тест синовлари жорий қилиниши шўро замонидан қолган таниш-билишчилик каби иллатларга чек қўйгани ҳам бор гап. Ушбу жараёнга озгина аралашган киши буни инкор қила олмайди. Лекин...

Лекин собиқ тузум даврида кўпчиликнинг онгига сингиб қолган "таниш-билишсиз ўқишга кириб бўлмайди", деган фикр ҳали-ҳануз барҳам топмаяпти. Ҳамон айрим ота-оналар таниш-билиш қидиришади. Гўёки, улар таниши бўлмаса, фарзанди ўқишга кира олмайдигандек...

"ТОШКЕНТДА ИШЛАБ, ТАНИШИНГ ЙЎҚМИ?!"

Ўтган йили ҳамқишлоқлардан бири ўғлини Тошкентга олиб келди. Ота-бола бирга бориб, машҳур олий ўқув юртларидан бирига ҳужжат топшириб келишди. Бир-икки савол-жавоб қилиб кўрсам, танишимнинг ўғли анча дадил. Фикрлари тийрак, дунёқараши кенг. Ҳар бир саволимга асосли жавоб беради. Тўғриси, талаба бўлиш орзусидаги йигитча билан суҳбатлашиб кўнглим ёришиб кетди.

Кечки пайт танишим уйдим бўлиб кетганлигини баҳона қилиб, кўчага айланиб келсак, деб қолди. Икковлон кўчага чиқдик. Мен унга йўл-йўлакай ўғлининг билимини мақтадим. У ҳам нималардир, деди. Гапни жуда узоқдан бошлашидан сездимки, нимадир демоқчи. Хуллас, танишим "ёрилди".

– Ўғлимнинг илмга ўчлигини ўзим ҳам яхши биламан. Мактабда ўқитган ўқитувчилари ҳам ҳар доим мақташарди. Шунинг учун ҳамма ишни ташлаб, шаҳарга олиб келдим. Биласан, у якка-ю ягона фарзандим. Агар ўқишга кирмаса, қишлоқда шарманда бўламан. Қолаверса, ўғлимнинг ҳам кўнгли ўксишини хоҳламайман. Қишлоқдан сени қора тортиб келганмиз. Шу болани бир қўллаб юбор. Менда ҳам қолиб кетмайди...

Хуллас, унга "атаганини" олиб, ўғлини ўқишга жойлаб қўядиган "танка" керак экан.

– Биринчидан, ўғлингиз ўз билими билан талаба бўла олади. Иккинчидан, тест жараёнида болага ҳеч ким ва ҳеч қандай куч ёрдам бера олмайди. Учинчидан, боланинг миясини бунақа гаплар билан заҳарламанг, – дедим унга. У эса:

– Сен тўғри тушун! Мен ўғлимга бу ҳақда айтганим йўқ. Шунинг учун ҳам кеча-ю кундуз китобдан бош кўтармайди. Лекин мен "атаганинг" бўлмаса, ўқишга киролмаслигингни биламан. Ахир, ўзимни бошимдан ўтган. Ўзинг биласан, менинг ҳам билимим ёмон эмасди. Ҳаммасига отамнинг топармон-тутармон эмаслиги сабаб бўлган. Агар 1978 йилда отам пул топиб берганда бугун қишлоқда кетмон чопиб юрмасдим, — деди у.

Мен унга ҳозир давр бошқа эканлиги, тест адолатли ўтказилаётгани ва ўғли шу билими билан, албатта, талаба бўлиши мумкинлиги ҳақида гапирдим. Бироқ уни гапга қулоқ солгиси келмайди. "Нима қилсанг қил-у лекин таниш топ", деб туриб олди. Гап орасида ҳазил аралаш "атагани" қанча эканлигини сўрадим. Салмоқлигина суммани айтди. Шундан кейин унинг гапини чўрт кесдим:

– Айтган пулингизга битта машина беради. Боринг, машина олиб минаинг. Ўғлингиз эса ўз билими билан ўқишга киради.

Тўғриси, танишимни ўша пайтдаги ҳолати сира кўз ўнгимдан нари кетмайди. У менга ҳайратланибми, ачинибми қаради. Кейин секингина:

– Наҳотки, шунча йил Тошкентдай жойда ишлаб, бирярим таниш орттирмаган бўлсанг?! – деди...

(Давоми тўртинчи бетда)

Ҳаётда турфа хил келишмовчилик, низо таъсирида баъзи оилалар бузилади. Табиийки, бундай вазиятда бола ота-онаси билан бирга яшаган пайтдаги каби таъминотга эга бўлмайди. Шунинг натижасида бола таъминоти учун алимент ундиришга эҳтиёж келиб чиқади.

Аввало шуни айтиш жоизки, вояга етмаган, шунингдек, вояга етган бўлса-да, меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож болаларга алимент тўлашда ота-онанинг мажбурияти тенг.

АЛИМЕНТ ТЎЛАШ

ИХТИЁРИЙ КЕЛИШУВНИНГ АФЗАЛЛИГИ НИМАДА?

Оила бузилиб, эр-хотин ажралиши натижасида бола она (ота) билан қолса, таъминот бериш мажбуриятини ихтиёрий бажармаган ота(она)дан бола фойдасига суднинг ҳал қилув қарорига асосан алимент ундирилади.

1998 йилнинг 1 сентябридан амалга жорий этилган Оила кодексида алиментнинг ихтиёрий ёки суднинг ҳал қилув қарорига мувофиқ тўлаш тартиби белгилаб қўйилган.

Бундан ташқари, мазкур кодексда алимент тўлаш ҳақида нотариал тартибда келишув тузиш хусусида қоида киритилгани қонунчилигимизда янгилик саналади. Чунки бунга қадар алимент тўлаш фақат суд тартибида белгиланиб келинарди.

Янги қоидага кўра, ота-она вояга етмаган болаларига таъминот бериш учун алимент тўлаш тартибини ўзаро келишиб, белгилашга ҳақли. Бошқача айтганда, алимент тўлаши шарт бўлган шахс уни ихтиёрий равишда тўлашни истаса, алимент олувчи тараф билан келишув тузиши мумкин. Шунингдек, бундай келишувни ўз бурчини яхши тушунган, болалар тақдири учун қайғурадиган кишилар алимент ундирувчи тарафнинг алимент ундириш тўғрисида судга даъво қилишини кутмасдан тузади. Табиийки, бундай вазиятда судга даъво аризаси киритишга ҳожат қолмайди. Энг муҳими, болаларни моддий жиҳатдан таъминлаш ўз вақтида ҳал этилади.

Алимент тўлаши шарт бўлган шахс билан алимент олувчи ўртасида (агар алимент олувчи вояга етмаган бўлса, келишув унинг қонуний вакили билан тузилади) алимент тўлаш тўғрисида тузиладиган келишувга асосан тўлаш тартиб-қоидаси белгиланади. Бу шартномада алимент тўлаш шакли, шартлари, тартиби, миқдори, тарафлар алиментни вақтида тўламаганлик учун ёки алимент тўлаш мажбуриятини бошқача йўл билан бузганлик учун жавобгарлик белгилаб қўйилади.

Бундан ташқари, алимент тўлаш ҳақида келишув тузилмаган ёки алимент ихтиёрий равишда тўланмаганда, шунингдек, ота ёки она алимент ундириш тўғрисида судга даъво ариза билан мурожаат қилмаган тақдирда, васийлик ва ҳомийлик идоралари алимент ундириш тўғрисида даъво қўзғатишга ҳақлидир.

Шу ўринда яна бир ҳақли савол туғилади: хўш, бир нафар бола учун ота ёки онадан қанча миқдорда алимент ундирилади?

Бу саволга ҳам қонунда аниқ жавоб берилган. Хусусан, Оила кодекси талабларига мувофиқ, суд томонидан бир нафар бола учун ота-онанинг ҳар ойдаги иш ҳақи ва (ёки) бошқа даромадининг тўртдан бир қисми; икки нафар бола учун учдан бир қисми; уч ва ундан ортиқ бола учун — ярми миқдорида алимент ундирилади. Шу боис келишув тузиш йўли билан алимент тўлашда моддий ёрдам миқдори юқорида қайд этилганидан кам бўлмаслиги керак.

Албатта, алимент тўлаш ҳақидаги келишув ёзма шаклда тузилади ва нотариал тартибда тасдиқланади. Шунингдек, келишув битимида алимент миқдори, унинг шартлари ва тўлаш тартиби аниқ қайд этилиши лозим.

Кези келганда яна шуни айтиш керакки, мамлакатимиз қонунларида болалар манфаати ҳар қандай вазиятда ҳам ҳимоя қилиниши белгилаб қўйилган. Мисол учун болага алимент тўлайдиган ота ёки она доимий ёки уч ойдан ортиқ муддатга чет элга кетиб қолса, бундай вазиятда қандай йўл тутилади?

Қонунга мувофиқ бундай вазиятда алимент тўловчи билан уни олувчи ўртасида алимент тўлаш тўғрисида келишув тузишилиши шарт. (Оила кодекси, 145-модда). Агар бундай келишувга эришилмаганда, алимент талаб қилувчи шахс судга алиментни қатъий суммада тўлаш

Huquqiy ma`rifat

ёки бир йўла тўланадиган суммани ундириб бериш ҳақида мурожаат қилишга ҳақли.

Нотариал тартибда тасдиқланган алимент тўлаш ҳақидаги келишув ижро варақаси кучига эга бўлади. Шунинг учун ҳам бундай вазиятда алоҳида ижро варақаси ёзиш талаб этилмайди.

Бундан ташқари, алиментнинг ихтиёрий равишда тўланиши алимент ундирувчини истаган пайтда ариза билан судга мурожаат қилиш ҳуқуқидан маҳрум этмайди.

Бошқача айтганда, ҳаётда баъзан шундай ҳам бўладики, икки ўртада келишув тузилгач, қайсидир сабабларга кўра, алимент тўловчи ўз мажбуриятини бажармайди. Ана шундай ҳолатда алимент олувчи, албатта, судга мурожаат қилиши мумкин.

Шунингдек, алимент тўлаш ҳақидаги келишувни бир томонлама ўзгартириш ёки уни бекор қилишга йўл қўйилмайди. Фақат икки тарафнинг розилиги билан келишув исталган вақтда нотариал тартибда ўзгартирилиши ёки бекор қилиниши мумкин.

Ота-она на фақат вояга етмаган, балки вояга етган, аммо меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож болаларини ҳам моддий жиҳатдан таъминлаши шарт. Вояга етган, бироқ меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож бола билан ота-она ўртасида алимент тўлаш ҳақида келишув тузилиши мумкин. Бундай келишув тузилмаган тақдирда эса ота-онадан вояга етган, бироқ ёрдамга муҳтож болаларга ундириладиган алимент миқдори тарафларнинг моддий ва оилавий аҳволи инобатга олинган ҳолда суд томонидан ҳар ойда қатъий суммада ундирилади.

Хулоса ўрнида шуни айтиш керакки, мамлакатимизда болалар манфаати, уларнинг қонуний ҳақ-ҳуқуқлари ҳар томонлама ҳимоя қилинган. Бу эса қонунларимиз эзгулик, инсонпарварлик руҳи билан йўғрилганини кўрсатади.

Раъно ҲАҚБЕРДИЕВА

Jinoyat va jazo

Умр қисқа, бироқ эзгу ишларга чоғланган инсон учун бу саодатдир. Одам боласининг қаноти орзу бўлса, унинг билагидаги куч, юрагидаги бардамлик, қувват яхшиликка, саховату покликка интилишидандир. Умрни ўтказишмас, балки яхши яшаш, яшаётганлигингни ҳис эта билиш одам учун чин бахт.

Ушбу ҳақиқатни билганлар ва унга амал қиладиганлар кўпчилик учун ибрат бўлса, билмаганларни, амал қилмаганларнинг сўнгги пушаймонлари ўзларига душман бўлади. Қуйида ана шундай ҳаёт ҳақиқатини англамаганлардан бирининг қилмишлари ҳақида ҳикоя қиламиз.

ЭГРИ ЙЎЛНИНГ ОХИРИ

Фельетон ўрнида

Жаҳонгир Ҳидоятов "Нефтегазимпекс" масъулияти чекланган жамиятга бошлиқ эди. МЧЖ Бухоро шаҳар ҳокимлиги томонидан 2003 йил 19 июнда рўйхатга олингач, Жаҳонгир кўз кўриб, қулоқ эшитмаган "фаолият"ни бошлаб юборди, ўзининг нималарга "қодир" эканлигини кўрсатишга киришиб кетди.

— Эркин ака, менга штамп ва муҳрларингизни бериб турсангиз, — деди Жаҳонгир Жондор туманида рўйхатга олинган "София-Бегим" хусусий фирмаси раҳбари Эркин Имомовга. — Пичоғингиз мой устида бўлади. Пул дегани ўзи оқиб келаверади...

— Айтганингиз келсин. Ишқилиб, пул топамиз деб ранг-рўйимиз сомон бўлиб қолмасин, ука. Фақат мени ҳар қандай ишларга аралаштирманг. Мана, штамп, муҳрлар ихтиёрингизда.

— Ҳаммасини енг ичида қиламиз, — ялтоқланди Жаҳонгир.

Шундай ҳавойи ўй-хаёллар билан Ж.Ҳидоятов "София-Бегим" хусусий фирмаси номидан иш юритишни бошлади. Дастлаб Тошкент шаҳридаги "Тоштўқимачи" очиқ турдаги ҳиссадорлик жамиятининг тижорат ишлари бўйича раис ўринбосари Муродилла Салимов, моддий техника таъминоти бўлими бошлиғи Бозор Бўтаев билан танишган Жаҳонгир, улар билан уюшган жиноий гуруҳга бирлашади ва "София-Бегим" хусусий фирмаси "Тоштўқимачи" ОТХЖга товар моддий бойликларни етказиши ҳақида тижорат

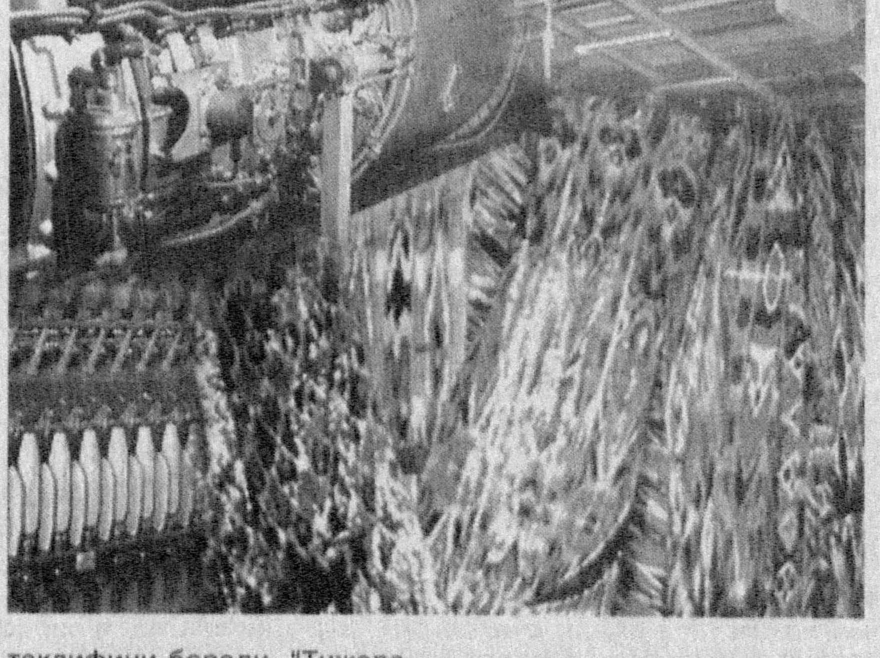

таклифини беради. "Тижорат"нинг ҳиди чиқмасин, деган мақсадда сохта рақобат варақасини тузишади. Қонунлаштириб қўйилса яхши-да, текшириб қолишса — "ҳужжат" тахт. Шундай қилиб, "Тоштўқимачи" ОТХЖ билан Жондор туманидаги Эркин Имомов раҳбарлик қилган "София-Бегим" хусусий фирмаси ўртасида 133.290.500 сўмлик шартнома тузилади.

Жаҳонгир "София-Бегим" хусусий фирмаси орқали "Тоштўқимачи" ОТХЖга 8 турдаги 44.220.991 сўмлик электродвигателлар ва кабел маҳсулотларини 133.290.500 сўмга баҳолаб, топширади. Товар моддий бойликлар қиймати 89.069.545 сўмга қимматлаштирилади.

Орадан бир ой ўтар-ўтмас у "Тоштўқимачи" ОТХЖдан 133.290.500 сўмлик газлама маҳсулотларини олиб чиқади. Маҳсулотлар харидоргир бўлгани учун Тошкент ва Бухоро бозорларида тез сотилиб кетади.

(Давоми тўртинчи бетда)

Ҳозирги пайтда дунёнинг кўплаб мамлакатлари қонунчилигида конституциявий назорат институти фаолият юритмоқда. Мазкур институтнинг асосий вазифаси, кенг маънода конституциянинг талабларига зид бўлган ҳуқуқий ҳужжатлар ва давлат идоралари ёки мансабдор шахснинг ҳаракатларини аниқлаш, шунингдек, қонунбузарлик ҳаракатларни бартараф этиш юзасидан қатъий чоралар кўришдан иборатдир.

КОНСТИТУЦИЯВИЙ НАЗОРАТ ИНСТИТУТИ

Бу вазифа дастлаб қонун чиқарувчи идоралар ва давлат раҳбарлари томонидан амалга оширилган. Бундай давлат раҳбарларининг парламент қабул қилган қонунларни, агар улар конституция меъёрларига мувофиқ бўлмаса, имзоламаслик (вето қўйиш) ҳуқуқида ўз аксини топган. Таъкидлаш жоизки, бундай ҳуқуқ кўпгина мамлакатларда ҳозирги пайтда ҳам амалда.

Шундай бўлса-да, аксарият мамлакатларда конституциявий назорат судлар орқали амалга оширилади.

Таъкидлаш жоизки, суд томонидан конституциявий назоратни амалга ошириш жараёнида ҳар бир мамлакат қонунчилигининг ўзига хос жиҳатлари ва қарор топган ҳуқуқий маданият даражаси ўз ифодасини топган. Бу ҳол "конституциявий назорат" тушунчасининг турлича мазмун билан бойитилгани ва тегишли идоралар ваколат доирасини белгилашда, шунингдек, бу идораларнинг номланишида ҳам яққол кўринади. Бунга яна шуни қўшимча қилиш жоизки, конституциявий назорат турли давлатларда турлича тарзда амалга оширилади. Масалан, Францияда бу вазифа конституциявий кенгашга, Австрия, Бельгия, Туркия, Италия ва Германияда эса махсус ташкил этилган конституциявий назорат ҳуқуқи суд ҳокимиятига берилган, бошқа кўпгина мамлакатларда бу вазифани умумий судларнинг энг юқори инстанцияси, яъни Олий суд бажаради.

Масалан, Аргентина, Мексика, Норвегия ва Япония давлатларида барча умумий юридик мақомга эга судлар конституциявий назорат билан шуғулланади. Австралия, Ирландия, Канадада эса бу ваколатга юқори суд инстанцияси ҳисобланган олий суд эга.

Маъмурий адлия тизими мавжуд бўлмаган давлатларда қонунлар, конституцияга ўзгартиришлар, халқаро шартномалар, парламент палаталари регламентлари ҳукумат ижроия ҳокимиятининг меъёрий ҳужжатлари конституциявий назорат объекти бўлиб ҳисобланади. Федератив мамлакатларда конституциявий назорат объектига иттифоқ билан унинг субъектлари ўртасида ваколатларни бўлиш масалалари ҳам киради. Конституция-

Jahon tajribasi

вий назорат ўз мазмунига кўра формал (бунда қонунлар ва бошқа меъёрий ҳужжатларни қабул қилиш учун белгиланган тартиб-қоидаларга риоя қилиниши текширилади), моддий (бунда давлат қонунлари ва бошқа меъёрий ҳужжатларнинг конституция мазмунига мувофиқлиги текширилади), мавҳум (бунда қандайдир ваколатга эга бўлган субъектлар ташаббуси билан аниқ сабабсиз амалга оширилади) ёки аниқ (фақат қандайдир аниқ суд иши билан боғлиқ тарзда амалга оширилади) бўлиши мумкин. Ҳозирги пайтда қабул қилинган ва кучга кирган қонунларни текширувдан ўтказиш аҳамияти ҳам кенг қўлланилмоқда. Бу хусусият Италия, Германия тажрибасига хосдир. Франция каби давлатларда парламент томонидан қабул қилинган қонунлар улар имзолангунча текширувдан ўтказилади. Бу жараёнда конституциявий назоратни амалга оширувчи идора қонунни ёки унинг бирор қисмини конституцияга зид, деб топиши мумкин.

Хорижий мамлакатларда конституциявий суд (кенгаш) таркиби одатда кўпчиликни ташкил этмайди. Мисол учун айтсак, Франция, Руминия, Словения, Македония, Монголияда, 9 нафар, Словакия ва Чехияда 10 нафар, Бразилия, Хорватия, Венгрияда 11 нафар, Испания, Болгария, Польша, Белгия, Эронда 12 нафар, Португалия ва Грецияда 13 нафар, Австрияда 14 нафар, Италияда 15 нафар, Германияда эса 16 нафар суд аъзоси фаолият юритади.

Дилдора ХЎЖАНАЗАРОВА

Mulohaza uchun mavzu

ТЕСТ — АДОЛАТ МЕЗОНИ

ЁХУД ҲАМОН ЭСКИ ИЛЛАТЛАРДАН ҚУТУЛА ОЛМАЁТГАН АЙРИМ ОТА-ОНАЛАР ҲАҚИДА

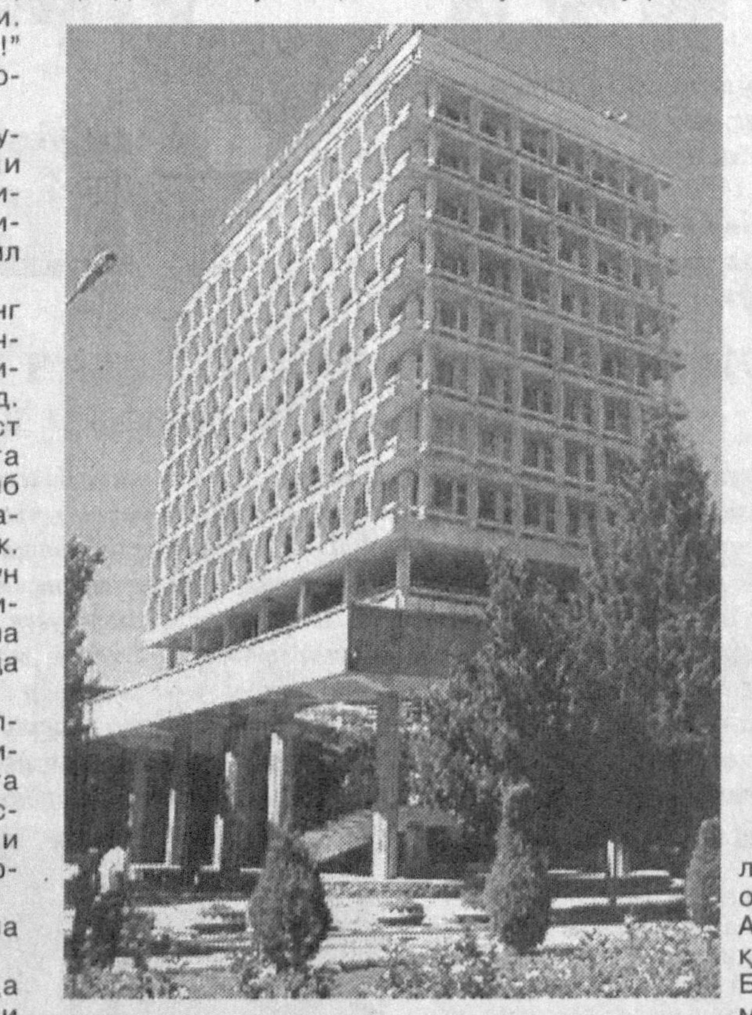

(Давоми. Боши учинчи бетда)

Шундан кейин, менга айтмадию, у бошқа танишларини қидирди. Ахийри, бўлмади. Имтиҳонга икки кун қолганда, яна "ёрилди":

– Бу шаҳарликларга нима бўлган ўзи?! Ҳаммаси келишиб олгандек, сен айтган гапни такрорлайди. "Тест адолатли! Тест адолатли!" Ахир, эртадан кейин имтиҳон. Болам йиқилса, нима бўлади?..

Мен унга яна бир бошидан тушунтирдим. Ўғлининг билими яхши, ҳаракат қилса, ўқишга кириши аниқ. Мабодо, ўқишдан йиқилса, бу ҳам фожиа эмас. Бу йил киролмаса, келгуси йил киради.

Белгиланган куни ота-бола тонг саҳардан имтиҳонга кетишди. Кечки пайт яна етаклашиб уйга кириб келишди. Йигитча хурсанд. Унинг айтишига қараганда, тест саволларининг асосий қисмига жавоб топибди. Иккаламиз ўтириб тушган саволлар-у у берган жавобларни қайта текшириб чиқдик. Назаримда, у талаба бўлиш учун етарли жавоб берган эди. Отасига ҳам шуни айтдим. Бироқ у на хурсанд, на хафа бир кайфиятда хайрлашди.

Орадан пича вақт ўтиб, кутилган кун етиб келди. Йигитча ўз билими билан талабалар сафига қабул қилинди. Отанинг боши осмонда. Дам ўғлини, дам мени қучоқлаб ўпади. Ўғлига эшиттирмасдан секин сўрадим:

– Ака, бу "аталгани"ни нима қиласиз энди?

– Машина оламан! Ўшанда тўғри айтган экансан. Шу пулни бировга берсам, ҳавога учар экан. Тест деганни ўйлаб топганни уйига буғдой тўлсин. Илоё, бола-чақасини ҳузурини кўрсин. Мен адолат борлигига энди ишондим...

"БИЗНИ АЛДАБ КЕТИШДИ..."

Ўтган йил айнан шу тест синовлари билан боғлиқ яна бир воқеа рўй берган эди. Бир кун эшик қўнғироғи жиринглаб қолди. Эшикни очсам, бир аёл турибди. Ёнида қизи ҳам бор. Уйга таклиф қилдим. Салом-аликдан кейин билсам, бу опа ҳам жуда яқин бўлмаса-да, «қариндош» чиқиб қолди. Аёл бўлса ҳам гапни чўзиб ўтирмади. Мақсадини дангал айтди-қўйди:

– Ука, мана шу қизимиз олий ўқув юртига ҳужжат топширган эди. Кеча жавоблари чиқибди. Шартнома асосида ўқиш учун озгина балл етмаяпти. Агар шунга...

Мен аёлнинг гапини бўлдим:

– Опа, тўғрисини айтиб қўя қолай. Бу иш мени қўлимдан келмайди. Бекор овора бўлибсиз...

Аёл ҳам чўрткесаргина экан:

– Қўлингиздан келмаслигини биламан. Шунинг учун ҳам сизга "қизимни ўқишга киритиб қўйинг", деб келганим йўқ. Мен ишни тўғрилайдиган одамни топдим. Келишдим. Фақат пулимиз озгина камлик қилаяпти. Ана шу етмаган қисмини қарз қилиб турсангиз. Биз пулни бугун беришимиз керак. Эртага акангиз келса, сизникини қайтариб берамиз...

Бу аёлга ҳам тушунтиришга тўғри келди. Ахир, тест ўтиб бўлган бўлса, энди бу ҳаракат-у харажатларнинг фойдаси йўқ. Барибир қизи бу йил талаба бўла олмайди. Қайтага бирорта товламачига "чув" тушиб қолишлари мумкинлигини ўқтирдим. Қайда, аёл ҳам айтганидан қолмади:

– Бу гапларни ўзим ҳам биламан. Сиз менга қарз бера оласизми ёки йўқми, шуни айтинг? — деди у.

Албатта, қарз бера олмаслигимни айтдим. Аёл хайр-хушни ҳам насия қилиб уйдан чиқиб кетди.

Декабрнинг аёзли кунларининг бирида яна эшик қўнғироғи жиринглади. Эшикни очсам, бир эркак ва бир аёл турибди. Уйга таклиф қилдим. Сўраша туриб, ҳалиги аёлни танидим. Бир пиёла чойдан кейин эри гап бошлади:

– Энди, ука, сендан бир ёрдам сўраб келдик. Хабаринг бор. Ёзда қизимиз ўқишга келган эди. Шартнома учун озгина балл етмай қолган экан. Янганг бир киши билан танишиб қолибди. У киши пул эвазига қизимизни ўқишга жойлаштириб қўйишга ваъда қилибди. Қарз-ҳавола бўлсаям, сўраган нарсасини тўғрилаб бердик. Бугун-эрта, деб мана декабргача судраб келди. Бугун эрталаб уйига борсак, кўзини лўқ қилиб "Кимсизлар? Мен сизларни танимайман", - деб турибди. Ҳеч бўлмаса, олган пулингизни қайтариб беринг десам, "менга пул берганларинг ҳақида ҳужжат ёки гувоҳларинг борми", дейди. Ҳар ҳолда шаҳарда яшайсан. Бирор таниш-билиш бўлса, шу пулимизни олишга ёрдам берсанг, деб келдик...

Уларни тегишли идорага олиб бордим. Ариза ёзишди. Товламачининг устидан жиноий иш қўзғатилди. Берган пулларини қанчадир қисмини ундириб ҳам олишди.

Лекин биргина товламачи орқасидан уларга етган моддий ва маънавий зарарни пул билан ўлчаб бўлмайди-ку? Афсуски, бу ўринда фақатгина товламачи эмас, у билан баб-баравар ўзлари ҳам айбдор эканлигини уларга тушунтириб беролмадим...

ХУЛОСА

Зукко ўқувчимиз биз юқоридаги икки воқеани бежиз келтирмаганимизни англаб турган бўлса керак. Мана яна ўқув юртларига ҳужжат қабул қилиш бошланди. Ушбу мақолани ёзишдан мақсадимиз баъзи содда ота-оналарни эҳтиёткорликка чорлашдир. Кўзингизни каттароқ очинг ва билиб қўйинг, тест адолатли мезон. Тест жараёнида сизнинг фарзандингизга ҳеч ким ва ҳеч қандай ёрдам бера олмайди. Агар сизга кимдир ана шундай "беминнат ёрдам" таклиф қилса, билингки, у қип-қизил товламачи...

Бу ҳақда сизнинг фикрингиз қандай, муҳтарам газетхон?!

Ислом ҲАМРО,
"Инсон ва қонун" мухбири

Dunyoning ishlari

УЛКАН ОДАМЛАР ҲАҚИДА "АФСОНА"ЛАР

Ровийларнинг айтишича, қадимги баҳодирлар "тик турганда гавдаси қуёшни тўсадиган, танаси минордай, қўллари чинордай", бўлган. Улар гурзи билан зарба берганда, "тоғ чўққилари пора-пора бўлиб кетади". Нонуштага "тўққиз қўй"нинг, тушликда "тўққиз ҳўкиз"нинг, кечки овқатга эса "тўққиз туя"нинг гўштини паққос туширишган.

Ҳар биримиз болалигимизда шунга ўхшаш эртакларни ўқиб, ўзимизча бундай алпкелбат паҳлавонларни хаёлимизда гавдалантириб, уларга ҳавас билан қараганмиз. Улғайиб, оқ-қорани танигач эса, "ҳа, бу ҳам бир эртак экан-да", деган ўйга ҳам борганмиз. Лекин...

Бугунги илм-фан эса эртакларда акс этган улкан одамлар фақат афсона эмас, балки бу қадим дунёда бир замонлар ҳақиқатан ҳам, шундай улкан одамлар яшаб ўтганини тасдиқламоқда.

Биз мақоламиз сарлавҳасидаги афсона атамасини қўштирноқ ичига олганимизнинг боиси шундаки, улкан одамлар нафақат эртакларда, балки ҳаётда ҳам мавжуд бўлишган.

Келинг, энди юқоридаги фикрларимизни исботлаш учун далилларга мурожаат қилайлик. Маълум бўлишича, илк улкан одамнинг суяклари 1821 йилда АҚШнинг Техас штати ҳудудидаги Висконсине шаҳарчаси атрофидан топилган. Мутахассислар бундан бир неча юз минг йиллар олдин тупроқ остида қолган инсоннинг тана суякларини тиклаш ёрдамида унинг бўйи икки метр-у ўн беш сантиметр бўлганини аниқлашган. Орадан эллик саккиз йил ўтиб, аниқроғи, 1879 йилда буғдой тўкиладиган омбор учун жой ҳозирлаётган қурувчилар яна бир улкан одамнинг тана суяклари дуч келишади. Агар улкан одам ҳақидаги гап-сўзлар мана шу икки топилма билан чегараланиб қолганида, кўпчилик "ахир, бугун ҳам орамизда бўйи икки метрдан ошиқ одамлар кўп-ку, бунинг нимаси янгилик", деган фикрга бориши тайин эди. Лекин измаиз, бунинг устига кўплаб топилган далиллар бундай фикрни инкор этади.

1883 йилга келиб, Юта штатида яна бир қадимий қабристон топилди. Бу қабристонга дафн қилинган кишиларнинг энг паст бўйлиси ҳам бир метр-у 95 сантиметрдан баланд бўлган. 1885 йилда Пенсельвания штати ҳудудидаги Гастервилле шаҳарчаси ёнидан топилган қабристондаги одамларнинг суяклари эса икки метр-у ўн беш сантиметрдан ҳам баландроқ эканлиги аниқланди. Энг қизиғи, бу қабристонга одамлар тоштобутга ётқизиб кўмилган бўлиб, тобут деворига турли одамлар, қушлар ва ҳайвонларнинг сурати ўйиб чизилган. Шундан кейингина дунё олимлари бу масалага жиддий эътибор қарата бошлади.

1899 йилда Германиянинг Рур вилояти шахтёрлари ҳам ғаройиб топилмага дуч келишди. Кўмир қазиш ишлари давомида тасодифан топилган қабристондаги одам суякларининг узунлиги 2 метр-у 10 сантиметрдан 2 метр-у 40 сантиметргача экан. Ўз навбатида турли мамлакатларда олиб борилган қазиш ишлари натижасида 2 метр-у 40 сантиметр ҳам энг бўйдор инсонга тегишли эмаслиги аниқ бўлиб қолди. Чунки 1890 йилларда Миср археологлари томонидан топилган тош ва лойдан ишланган тобут ичидаги аёл ва боланинг жасади тахминан икки-икки ярим метр деб ҳисобланган бўлса, 1912 йилда Невада штатидаги Ловлоке тоғлари қоясидан топилган аёл ва эркакнинг мўмиёланган жасади улардан ҳам ошиб тушди. Мутахассисларнинг қайд этишича, мўмиёланган аёлнинг бўйи тирик пайтида икки метрдан ошиқроқ, эркакнинг бўйи уч метрга яқин бўлган.

Ўтган асрнинг ўттизинчи йилларига келиб, Австралия олимлари ҳам бу масалага қизиқиб қолди. Бунинг устига айни шу йилларда бу мамлакатда хазина изловчилар кўпайиб кетган эди. Уларнинг кўпчилиги қидирув давомида тошда қолган улкан одамларнинг оёқ изини учратгани ҳақида ҳикоя қилишади. Ва ниҳоят, узоқ изланишлардан сўнг австралиялик олимлар ҳам улкан одамларнинг суякларини топишга муваффақ бўлди. Буни қарангки, қадимги австралияликлар қадимги америкаликларга нисбатан бирмунча дарозроқ бўлишган экан. Мутахассислар австралиялик қадимги одамлар ўртача икки метр-у ўн сантиметрдан, уч метр-у олтмиш беш сантиметргача бўлганини тасдиқлашди. Худди ўша йиллари хитойлик олимлар ҳам улкан одамлар дафн этилган қабристонни топишган. Бу қабрлардаги одамларнинг бўйи ўртача уч-уч ярим метрни ташкил этар эди. Уларнинг бўйига қараб вазнларини ҳисоблаб чиққан олимлар, улкан одамлар тириклигида ўртача уч юз-у эллик, тўрт юз килограмм атрофида тош босганини қайд этишди. Улар билан қўшиб кўмилган пичоқ ва бошқа ов қуролларининг оғирлиги эса тўрт-тўққиз килограммни ташкил этган. Ана энди тўққиз килограмм оғирликдаги пичоқни қўлида эркин тутиб турган одамни бир кўз олдингизга келтириб кўринг...

Австралиялик олимлар ҳам қадимшунослик фани учун жуда катта ишларни амалга оширишди. Лекин улар фақат шу билан чекланиб қолишгани йўқ. Изланиш ва ўрганишлар изчил давом этди. Ва ана шу саъй-ҳаракатлар натижаси ўлароқ 1985 йилдаги топилма бутун дунё олимларини лол қолдирди. Чунки улар бўйи ўртача етти-етти ярим метрлик (!) одамларнинг суякларини топишга муваффақ бўлишди. Тўғри, аввалига кўпчилик бунга ишонмади. Шунинг учун ҳам бу топилмани ўрганиш учун турли мамлакатларнинг олимлари бир ерга тўпланишди. Таҳлиллар бу суяклар ҳақиқатан ҳам, одам боласига тегишли бўлиб, унинг ёши тўққиз миллион йилга тенг эканлигини исботлаб берди.

Улкан одамлар ҳақида яна бир қатор маълумотлар борки, улар ҳам ўқувчиларимизни қизиқтиради, деб ўйлаймиз.

1971 йилда Квинсленде вилоятилик (Австралия) фермер Стевен Волкер ўзига тегишли ерда ишлаётиб, одамнинг улкан бош чаноғини топиб олади. Бош чаноғидаги энг кичик тишнинг узунлиги беш сантиметр эди. Энди бу одамнинг гавдаси қандай бўлганини ўзингиз бир тасаввур қилиб кўринг. 1979 йилда эса Кўк тоғлар яқинидаги Меголанг Вэлли вилоятида маҳаллий аҳоли вакиллари инсоннинг қўл қолдиқларини топиб олишади. Уни ўрганиб чиққан мутахассис-олимлар қўлдаги бармоқнинг узунлиги 17 сантиметр бўлгани ва бу одамнинг тириклигида қаричи 60 сантиметрга тенг эканини исботлаб беришди. Агар қадимги улкан одамнинг қаричидан келиб чиқиб, одимини ҳисобласак, бир қадами 1 метр ўттиз сантиметрни ташкил этган. Ана шундай катта қўл, оёқ, қарич ва одимга эга бўлган одамнинг бўйи камида олти (!) метр бўлиши керак!

Энг қизиғи, худди бизнинг эртакларда бўлгани каби Австралия халқ оғзаки ижодига оид афсоналарда ҳам улкан одамлар ҳақида жуда кўп ривоятлар мавжуд.

Улкан одамлар ҳақида гап кетар экан, албатта, яна бир масалага тўхталмай ўтиб бўлмайди. Тўғриси, қадим аждодларимизнинг гавда тузилиши, қўл, оёқ ва бошқа аъзолари бугунги инсонларга ўхшаш бўлган. Фан аллақачон бундан тўққиз миллион йил аввал яшаган одам ҳам бугунги инсоннинг аждоди эканлигини исботлаб берган. Лекин айрим топилмалар борки, улар бу тахмин мутлақ тўғри, деган фикрларни ҳам инкор этиши мумкин. Масалан 1936 йилда Марказий Африканинг Элайзи кўли яқинида қазиш ишлари олиб борган немис палеонтолог ва антрополог олими Ларсон Коль бир қабрга кўмилган ўн икки нафар эркак кишининг жасадини топади. Уларнинг ҳам ёшлари бир неча миллион йилларга бориб тақалади. Бўйлари ўртача уч ярим, тўрт метр атрофида. Энг ажабланарлиси шундаки, бу одамларнинг юқори ва қуйи тишлари икки қатордан иборат эди. Буни қарангки, тишлари икки қатор жойлашган бош чаноғини фақатгина Ларсон Коль топмаган экан. 1960 йилларда Аляскада бульдозерчи бўлиб ишлаган Алан Макшир исми шарифли Америка фуқароси ўз хотираларида бу ҳақда шундай ёзади.

Янги ерларни ўзлаштириш жараёнида қадимий қабристонга дуч келдик. Инсон суякларининг қолдиқларидан кўриниб турардики, улар бизга нисбатан уч-тўрт баравар дароз бўлишган. Бизни ҳайратга солгани барча калла чаноқларида икки қатор тишлар бор эди..."

Сўзимиз якунида таъкидлаб ўтмоқчимизки, файласуф олимлар айтганларидек, "ҳар қандай миф, афсона ва ривоятларнинг асосида, албатта, ҳақиқат ётади". Шундай экан, бир пайтлар ўзимиз, бугун фарзандларимиз қизиқиб ўқиётган эртакларга "ҳа, бу ҳам бир эртак экан-да", деб қарамаслигимиз керак, шекилли...

Чунки улкан одамлар афсона эмас!

Интернет материаллари асосида И. ҲАМРОЕВ тайёрлади

Mitti maslahat

ИХТИЁРСИЗ ИШДАШ БЎШАТИШ

Инсон ҳаётида кутилмаган тасодифлар натижасида ёки бошқа муайян сабабларга кўра яхши ва ёмон вазиятлар юзага келиши мумкин. Бундай пайтда муайян ташкилот, корхона ва муассасаларда иш берувчи ёки ходимга боғлиқ бўлмаган ҳоллар бўйича меҳнат шартномаси бекор қилинади. Бу масала Меҳнат кодексининг 106-моддасида аниқ ечимини топган.

Жумладан:

а) агар ходим ҳарбий ёки муқобил хизматга чақирилган тақдирда (асос: ҳарбий хизматга чақирилиб, хизматни ўтай бошлаганлик тўғрисида ёҳуд бошқа турдаги ушбу ҳолатни тасдиқловчи далиллар);

б) агар муайян ишни илгари бажариб келган ходим қайта тикланган тақдирда (тегишли суднинг қонуний кучга кирган ҳал қилув қарори меҳнат шартномасини бекор қилиш учун асос бўлади);

в) ходимни жазога маҳкум этган суднинг ҳукми қонуний кучга кирган тақдирда, башарти бунинг натижасида ходим аввалги ишини давом эттириш имкониятидан маҳрум этилган бўлса, шунингдек, ходим суд қарорига биноан ихтисослаштирилган даволаш-профилактика муассасасига йўлланган тақдирда (асос: жиноят ишлари бўйича суднинг қонуний ҳукми, шунингдек, фуқаронинг даволаш-профилактика муассасасига юборилишига сабаб бўлган далиллар);

г) ишга қабул қилиш юзасидан белгиланган қоидалар бузилгани туфайли йўл қўйилган қоидабузарликни бартараф этишнинг имкони бўлмаса ва у ишни давом эттиришга тўсқинлик қилса (асос: ишга қабул қилиш юзасидан белгиланган қоидалар бузилгани, ушбу ҳолатни бартараф этиш имконияти йўлиги ва бу ҳолат муайян бажариб турилган ишни давом эттиришга тўсқинлик қилаётганини тасдиқловчи далиллар — юқори турувчи ёки назорат қилувчи ташкилотлар билдиргиси, ташкилотнинг хулосаси ёҳуд бошқа юқоридаги ҳолатни тасдиқловчи далиллар);

д) ходимнинг вафоти муносабати билан (ушбу ходимнинг вафот қилгани ҳақида ўлим гуновҳномаси, агарда ўлим гувоҳномасини олишга муайян муддат зарур бўлса, тегишли тиббиёт муассасисининг фуқаронинг вафот этганини тасдиқловчи маълумотнома билан асосланади);

е) қонунда назарда тутилган бошқа ҳолларда (бу ҳолатлар тегишли меъёрий ҳужжат орқали белгиланади).

Хуллас, мамлакатимиз Меҳнат қонунчилигини мукаммал қўллаш иш берувчи учун ҳам, ходимлар учун ҳам фақат манфаат келтириб, ноўрин кўнгилсизликларнинг олдини олади.

Нодирбек САЛАЕВ

E`lon

9-СИНФНИ ТУГАТАЁТГАН ЎҚУВЧИ ЁШЛАР ДИҚҚАТИГА!

- Сиз замонавий чет эл техника воситалари билан жиҳозланган энг нуфузли лицейда ўқишни;

- математика, инглиз тили, она тили ва адабиёт ҳамда инфонрматика фанларидан чуқурлаштирилган дастурлар асосида билим олишни;

- келажакда етук мутахассис бўлиб етишишни истайсизми?!

УНДА ШОШИЛИНГ!

Сизни Тошкент Молия институти қошидаги "Молия Академик лицейи" кутмоқда.

Умумтаълим фанларидан ўтказиладиган олимпиадаларда 1-2-3-ўринларни эгаллаган лицей ўқувчилари муддатдан олдин олий ўқув юртларига йўлланма олишади.

Ўқувчилар қуйидаги ҳужжатларни қабул ҳайъатига тақдим этиши керак.

1) Лицей директори номига ариза;

2) Яшаш жойидан маълумотнома;

3) 9-синфни тамомлаганлиги тўғрисидаги ҳужжатнинг асл нусхаси;

4) Туғилганлик тўғрисидаги гувоҳноманинг нусхаси;

5) 86-тиббий маълумотнома;

6) 3х4 ўлчамли 6 та расм.

Ҳужжатлар 20 июндан бошлаб 31 июлгача қабул қилинади.

Лицей манзилгоҳи: Юнусобод тумани, Зарбулоқ кўчаси-14 уй.

ТЕЛЕФОНЛАР: 162-44-26, 162-81-11, 162-93-66.

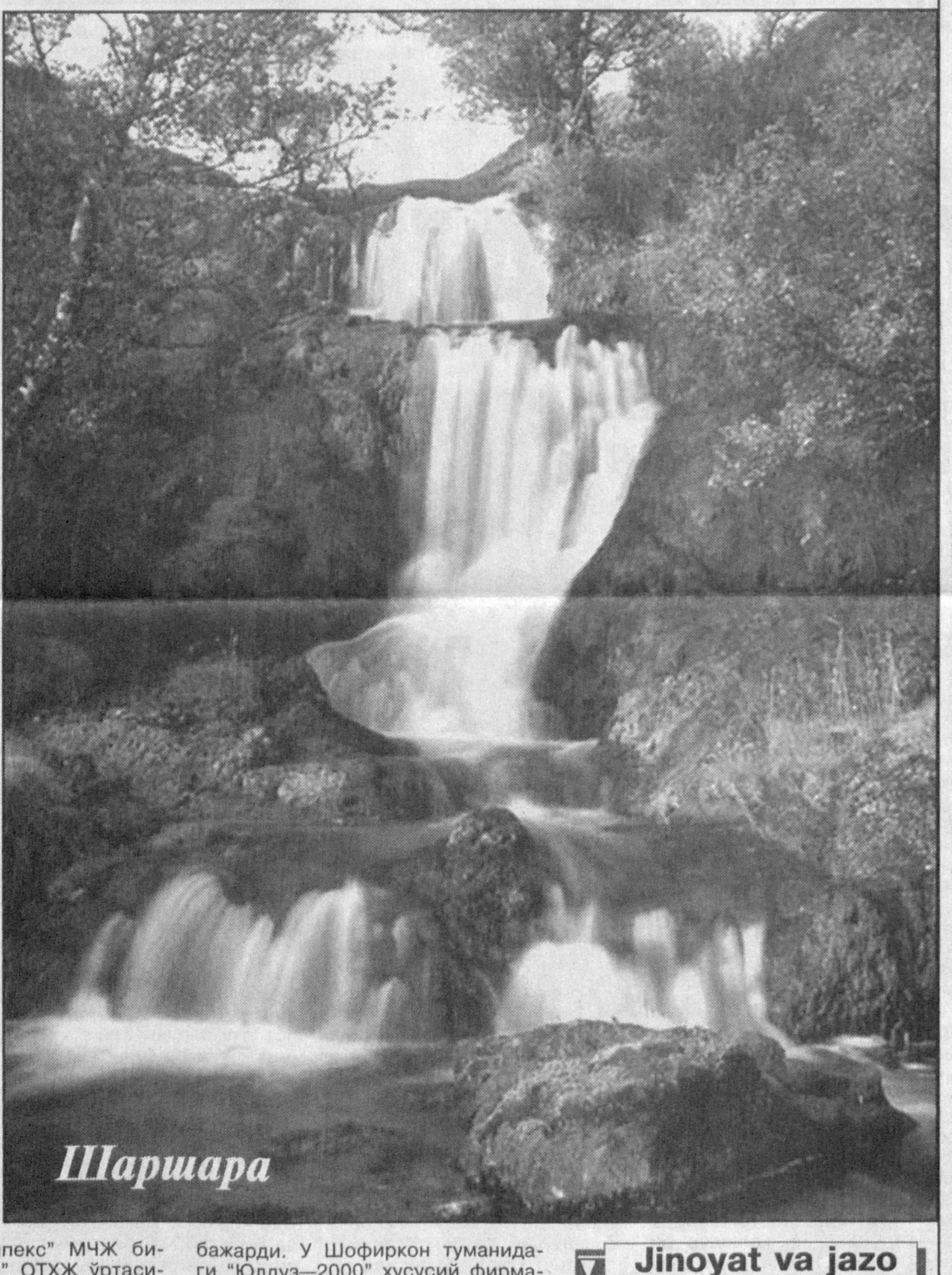

Шаршара

ЭГРИ ЙЎЛНИНГ ОХИРИ

Фельетон ўрнида

(Давоми. Боши учинчи бетда)

Бироқ бу пуллар назорат кассасидан ўтказилмайди, банк муассасасига топширилмайди. 133.290.500 сўм нақд пулдан 44.220.995 сўми ОТХЖга топширилган товар моддий бойликлари ўрнини қоплаш учун берилади. 89.069.545 сўм эса ўзлаштирилиб юборилади.

Пул топишнинг енгил йўлини ўзлаштирган Ж.Ҳидоятов кейинги гал Тошкент шаҳридаги "Нефтгазқурилишбутлаш" очиқ турдаги ҳиссадорлик жамиятига қармоқ ташлайди. Бу гал ОТХЖ ишлаб чиқариш бўлими бошлиғи Равшан Ҳусенов унинг "жонига оро киради". У ишлаб чиқарилган товар моддий бойликларнинг тижорат таклифларини рақобатга қўйилганини қалбакилаштиради. Гўё товар бойликларининг нархи паст деган таклиф асосида "Нефтгазқурилишбутлаш" ОТХЖ билан яна ўша Жаҳонгир "кўнгил" қўйган "София-Бегим" хусусий фирмаси ўртасида 93/01-08-сонли шартнома тузилади. "София-Бегим" хусусий фирмаси номидан "КамАЗ" заҳира қисмлари 99.819.300 сўмга қимматлаштирилиб, ОТХЖга топширилади. Қонунга зид тарзда "София-Бегим" хусусий фирмаси ҳисоб рақамига 136.000.000 сўм ўтказилади.

Менинг нафсим балодир, ёнган ўтга соладир деганларидек, Жаҳонгирнинг "иштаҳаси" очилгандан очилиб бораверди. Аввалги икки операцияни у "София-Бегим" хусусий фирмаси номидан амалга оширган бўлса, навбатдаги қинғир ишни ўзи раҳбарлик қилаётган "Нефтегазимпекс" масъулияти чекланган жамият иштирокида давом эттирди ва ўша "синовдан ўтган усул"ни қўллади: "Тоштўқимачи" ОТХЖнинг тижорат ишлари бўйича раис ўринбосари Абдуманнон Каримов, моддий техника таъминоти бўлими бошлиғи Бозор Бўтаев билан сохта рақобат варақасини тузишди. Унда Бухородаги "Нефтегазимпекс" МЧЖ томонидан таклиф қилинган товар моддий бойликларининг нархи энг паст даражада белгиланиб, тарафлар ўртасида 291.492.250 сўмлик 219-сонли шартнома тузилди.

— Режалаштирилган мақсадни амалга ошириш учун мен "Тоштўқимачи" ОТХЖга 184.421.039 сўмлик 16 турдаги электродвигател ва кабел маҳсулотлари топширдим, — деди суд терговида Ж. Ҳидоятов. — Ўтган йили январ ойида ОТХЖдан газлама маҳсулотлари олиб чиқиб, Бухоро ва Тошкент бозорларида сотдик. Сотувдан тушган 291.499.356 сўм пулдан 184.421.039 сўмини ОТХЖга топширилган маҳсулотларнинг ўрнини қоплашга сарфладик. Қолган 107.078.370 сўм менинг қўлимда эди.

2004 йил 17 февралда мўмай "даромад"ни бегона қилмаслик учун "Нефтегазимпекс" МЧЖ билан "Тоштўқимачи" ОТХЖ ўртасида 101.207.401 сўмлик шартнома тузилди. Бу гал 5 турдаги 17.401.143 сўмлик кабел ва ёритгич маҳсулотлари ОТХЖга етказиб берилди. Бухоро ва Тошкент шаҳри бозорларида газлама маҳсулотларининг бозори чаққон, Жаҳонгирнинг эса оғзи қулоғида. Чунки кўриладиган фойда чакки эмас: нақд — 83.795.903 сўм!

Кунлар, кетини қувиб кунлар, улар ортидан ойлар ўтаверди. Жаҳонгирнинг ошиғи олчи, у мўмай пул топишнинг антиқа усулларини "кашф" этишга берилиб кетганди.

— Пўлатжон, лойимиз бир жойда олинган чоғи, бўлмаса, тақдир сиздай уддабурон, чаққон кишини менга рўбарў қилармиди! Гап бундоқ, ука. Битта хусусий фирма топасиз, раҳбари билан келишиб, бир нечта оқ қоғозга муҳр ва штамп бостириб оласиз. Шундан сўнг ишимиз беш бўлади, — деди Жаҳонгир Ғиждувон туманидаги Тахтахон қишлоғида туғилиб ўсган Пўлат Икромовга.

Унинг сўзларини қулоғига қўрғошиндай қуйиб олган Пўлат "топшириқ"ни қойилмақом қилиб бажарди. У Шофиркон туманидаги "Юлдуз—2000" хусусий фирмаси раҳбари Баҳриддин Бақоев қалбига "йўл" топишга уриниб кўрди.

Пўлатнинг найрангларига учган Баҳриддин муайян ҳуқуқ берадиган муҳр ва тамға босилган 5 дона тўлдирилмаган оқ қоғоз ва ишонч хатларини бериб юборди. Жаҳонгир муҳр ва тамға босилган, имзолар қўйилган қоғозларни олиши ҳамон ишга тушиб кетди. Аввал ўзи раҳбар бўлган "Нефтгазимпекс" МЧЖ билан "Юлдуз-2000" хусусий фирмаси ўртасида хўжалик молларини етказиб бериш ва олиш тўғрисида 26.000.000 сўмлик 60-сонли қалбаки шартномани тузди. Сўнг бу қалбаки шартнома асосида "Юлдуз-2000" хусусий фирмасига 34-сонли ҳисоб варақаси билан 22.000.000 сўмлик хўжалик молларини ҳамтовоғи Пўлат Икромов орқали берилгани тўғрисида сохта ҳужжат тайёрлади. 2004 йил 2 январ куни "Нефтегазимпекс" МЧЖ билан "Юлдуз-2000" хусусий фирмаси ўртасида ўзаро ҳисоб-китоблар тўғрисида сохта солиштирма далолатнома ҳам пайдо бўлди.

Ҳужжатлар рисоладагидек бўлгач, Ж.Ҳидоятов қувончи ичига сиғмай "Юлдуз-2000"нинг ҳисоб рақами очилган Бухоро шаҳридаги "Савдогарбанк"ка йўл олди. Банкдаги масъул ходимлар хусусий фирма раҳбари розилигисиз унинг ҳисоб рақамига келиб тушган 9.267.450 сўм пулнинг 5.812.450 сўмини "Нефтегазимпекс" МЧЖнинг "Ҳамкорбанк"даги ҳисоб рақамига, 3.445.000 сўмни Жаҳонгирнинг жиноий шериги Пўлат Икромовнинг автокредит учун хотини номида бўлган "Савдогарбанк"даги шахсий ҳисоб рақамига ўтказиб юборишди.

Jinoyat va jazo

Орадан кўп ўтмай жиноий гуруҳнинг кирдикорлари фош этилди. Жаҳонгир Ҳидоятов томонидан "Тоштўқимачи" ОТХЖ, Тошкентдаги "Нефтгазқурилишбутлаш" ОТХЖ ва "Юлдуз-2000" хусусий фирмасига етказилган зарар тўлиқ қопланди. Ва уларга жиноятларига яраша қонуний жазо тайинланди.

Инсон саодати, оила бахти меҳнат эвазига топилган даромаддан эканлигини унутишган, ўз нафсларини тия билмаган бундай кимсаларнинг эртами-кечми кўзлари мошдай очилиши тайин. Ҳаромхаришдан ҳазар қилиш нималигини ҳис этмаганларнинг эса охироқибат ҳоли вой. Бойлик орттиришнинг эгри йўлида хўп йўртиб, оқибат ҳаракатлари боши берк кўчада якун топган Ж.Ҳидоятов ва унинг ҳамтовоқлари қисмати айримларга ўз вақтида этакларини йиғиб олишга бир туртки бўлар, деган умиддамиз.

Валижон ЮСУПОВ,
"Инсон ва қонун" мухбири

ИНСОН ва ҚОНУН
МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ
1996 йилнинг январидан нашр этилади
2003 йил 29 декабрда Ўзбекистон Матбуот ва Ахборот агентлигида 078-рақам билан рўйхатга олинган
Бош муҳаррир: Шодикул ҲАМРОЕВ
ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ: Бўритош МУСТАФОЕВ, Ихтиёр АБДУЛЛАЕВ, Пўлат САМАТОВ, Мавжуда РАЖАБОВА, Хуршид СОДИҚОВ, Сайфиддин РАҲИМОВ, Маҳмуд САТТОРОВ, Ислом ҲАМРО, Холли НОРБОЙ, Нормейли НОРПЎЛАТОВ
Таҳририятга юборилган қўлёзмалар эгаларига қайтарилмайди ва уларга ёзма жавоб берилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин. Факт ва далиллар тўғрилиги учун масъулият муаллифларнинг ўзларига юкланади.
Навбатчи: Бобомурод РАЙИМОВ
Саҳифаловчи-дизайнер: Жаъфар ЖАББОРОВ
Индекс: 646882
«ИНСОН ВА ҚОНУН» газетаси таҳририяти компьютер базасида терилди ва саҳифаланди. А-2 бичимда, 2 босма табоқ ҳажмда, офсет усулида «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси 41-уй. Буюртма Г-315. Тиражи — 6501. Босишга топшириш вақти — 21.00 Топширилди — 22.30
МАНЗИЛИМИЗ: 700047, Тошкент ш. Сайилгоҳ кўчаси-5. Тел: 133-70-65, 133-84-50
1 2 3 4 5 6